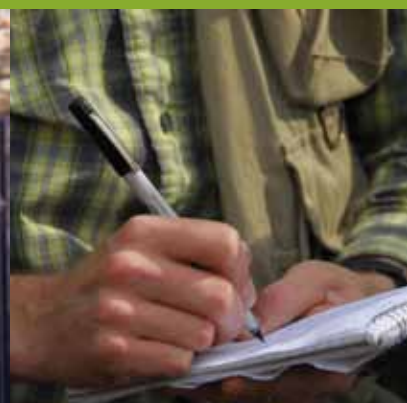

INVERDE JAAR VERSLAG

2012

INVERDE JAARVERSLAG

2012

VOORWOORD

Het jaar 2012 werd feestelijk ingezet met een viering naar aanleiding van de twintigste verjaardag van Inverde. Op 1 maart 1992 werd het Educatief Bosbouwcentrum Groenendaal opgericht door de Vlaamse overheid AMINAL afdeling Bos en Groen, thans het Agentschap voor Natuur en Bos en twee private partners m.n. het Centrum voor Privébosbouw thans Landelijk Vlaanderen en de Vlaamse Bosbouwvereniging thans Bos+.

De oprichters konden wellicht nauwelijks vermoeden dat deze kleine organisatie 20 jaar later een zelfs op Europees vlak toonaangevende dienstverleningsorganisatie in de natuur-, bos- en groensector zou worden die jaarlijks 10.000 cursisten ontmoet in binnen- en buitenland en nu sinds de fusie met het eigen vermogen van het ANB ook een heel uitgebreide dienstencatalogus heeft flankerend aan de belangrijkste organisaties in de sector.

Ik kan me voorstellen dat de meesten onze organisatie associëren met centjes. Inverde heeft inderdaad als opdracht om de domeinen van het ANB beter te valoriseren. Het team heeft aangetoond hier een sterke dienstverlening op te zetten. De houtverkopen werden samen met de collega's van het ANB verder geprofessionaliseerd en afgestemd op de noden van de sector. Er wordt ingespeeld op de nieuwe trends in de markt zoals de verkoop van biomassa. Houtsnippers raken intussen ingeburgerd maar onze organisatie schuwt het innovatieve terrein niet. Samen met energieleveranciers, wetenschappelijke instellingen, sectorfederaties en partners uit de open ruimte onderzoeken we via het project Graskracht hoe we via vergisting de kost van onze maaiwerken kunnen drukken en het afvalproduct natuurgras om te turnen in een milieuvriendelijke grondstof. De natuur zal er wel bij varen!

Maar wist u dat u via Inverde ook vergaderzalen en evenementenlocaties kan huren in onze mooiste domeinen? En daar blijft het niet bij. Sinds kort verhuren we onze domeinen ook als filmlocatie en Amerikaanse filmsterren uit onder meer de X-files vinden hun filmset in onze natuurdomeinen. U ziet dat we origineel uit de hoek kunnen komen om ons gastheerschap een invulling te geven. Ondertussen bestuderen we alternatieven om onze natuurwaarden beter te valoriseren via visitors-pay-backsystemen bijvoorbeeld. We zijn er immers vast van overtuigd dat indien we de kosten voor het natuurbeheer kunnen beperken en de baten kunnen versterken we een gouden zaak doen voor het natuurbehoud en de biodiversiteit in Vlaanderen.

Vaak werken we hier samen met onze partners uit de private markt. Vooral rond het gebouwen patrimonium van het ANB slaagt Inverde er in om overheid en privé te koppelen in mooie projecten waardoor iedereen die dat wil nog meer van onze domeinen kan genieten. Of het nu een beheerboerderij is met Natuurpunt of een private herder, een streek-productenwinkel met een lokaal sociaal economieproject, een fietsverhuurcentrum, zorgwoning of zelfs een heuse feestzaal met onthaalpunt en sanitair voor de bosbezoeker. Steeds weer vinden we een oplossing om onze gebouwen een meerwaarde te geven voor de natuur en haar bezoekers waarbij we onze begrotingsmiddelen kunnen reserveren voor echte natuurherstelprojecten. In tijden van besparingen geen overdreven luxe. We beseffen dat de lat hoog ligt om een kwaliteitsvol Natura2000-netwerk te realiseren samen en in overleg met de diverse doelgroepen van de open ruimte. Maar we hebben de ambitie om te slagen in onze natuurdoelen en de werking van ons Eigen Vermogen Inverde zal daar ondersteunend een meer dan nuttige rol vervullen.

De collega's hebben na de fusie immers een ambitieus project uitgetekend. Het team wil de dienstverlening en vorming vanuit Inverde integreren in een nieuw expertisecentrum rond natuur- en boseconomie. Recent lanceerden we 20 kennisdelingsprojecten onder de naam KOBE om dit vorm te geven. We willen hierbij een forum vormen om de expertise rond het beheer van natuur-, bos- en natuurgebieden die er bestaat binnen het Agentschap te delen met de kennis die er bestaat met andere beheerders van terreinen. We focussen hierbij niet noodzakelijk op wetenschappelijk onderzoek waarvoor we heel goede wetenschappelijke instellingen en studiebureaus hebben in Vlaanderen maar wel op de praktische kennis die beheerders nodig hebben bij het duurzaam beheer van hun domeinen. Naast de 10.000 cursisten die Inverde jaarlijks ontvangt in haar vormingsprogramma's investeren we sinds 2012 dus ook in kennisdelingsprojecten. De website van Inverde is uitgebreid zodat we naast vormingsprogramma's ook kennisdelingsprojecten aanbieden.

VOORWOORD

Maar we willen niet enkel investeren in de kennis van beheerders maar ook in groene projecten van de Vlaamse overheid en haar partners. Een nieuw project waarin Inverde investeert namens het Agentschap is het Groen-in-de-Stad (GidS) project. Sinds één jaar is er een ambassadeur groene steden actief die samen met de ANB-collega's, steden en gemeenten en de provinciale overheid op zoek gaat naar voorbeeldstellende projecten. Hoe kan je groen dichterbij de mensen brengen dan in de stedelijke of bewoonde omgeving? Een ander groen project waar we in investeerden is de certificering van onze bossen. Via deze acties slagen we erin om meer en meer gecertificeerd hout aan te bieden op de markt. De consument vraagt ernaar en via onze acties kunnen we ook de Vlaamse houtindustrie die nog steeds een belangrijke werkgever is een groeiend pakket aan duurzaam beheerd hout aanbieden. Bovendien stellen we onze certificeringsprogramma's ook steeds open voor andere openbare en private bouseigenaren, al dan niet via de bosgroepen, om het rendement van onze inspanningen te verhogen.

Ook in veiligheid willen we investeren. Momenteel verliest het ANB nog 5 VTE per jaar aan arbeidsongevallen. Uit cijfermateriaal weten we dat dit cijfer lager is in vergelijking met onze partners in het open ruimtebeheer. De cijfers dalen gelukkig maar we kunnen niet alert genoeg zijn voor dit probleem in onze sector. Veiligheid staat vaak onvoldoende hoog op de agenda en wij willen daar werk van maken. Ons doel: nul-ongevallen bij het ANB en alle expertise die we hierbij genereren ter beschikking stellen van de partners in de open ruimte om daar ook het ongevallencijfer gevoelig te laten dalen. Zo worden alle ANB-loosden gescreend op vlak van milieu en veiligheid, werken we veiligheidsopleidingen uit, veiligheidsinstructiekaarten enz. Deze kennis werd dit jaar onder meer ook ingezet op de sectordag van de bosexploitanten dat Inverde jaarlijks met het UVB organiseert.

Als Inverde investeert in een groener Vlaanderen dan profiteert niet enkel het ANB maar heel de sector mee.

Werken aan een groener Vlaanderen door te investeren in kennis van mensen die instaan voor het beheer van de groene ruimte en door te investeren in groene projecten van de overheid en haar partners, daar staat Inverde als opleidingsorganisatie voor. Deze investeringsprojecten bekijken we niet enkel door een economische bril. Ze genereren een pak kennis die we via het expertisecentrum willen delen met iedereen die ook zijn of haar kennis wil delen. Een forum voor groenexpertise, dat willen we in de toekomst zijn!

We wensten deze nieuwe missie te ondersteunen door een nieuwe naam te kiezen. Zolang we met twee namen werken voelden we dat de fusie van Inverde en het Ondersteunend Centrum van het Agentschap voor Natuur en Bos (OC-ANB) niet helemaal afgerond was. We hebben lang gezocht maar het team van zowel ex- OC'ers als oud-Inverdianen koos er uiteindelijk voor om verder te gaan met onze sterke merknaam Inverde. In de toekomst zal onze organisatie dus werken onder de gekende naam Inverde maar met de nieuwe tagline 'Forum voor Groenexpertise'.

Uit de speech van Marleen Evenepoel, voorzitter van Inverde tijdens de viering van 20 jaar Inverde

INHOUD

ORGANISATIE

1. Organisatiedoelstellingen	11
1.1 Missie en visie	11
2.2 Strategische doelstellingen	11
2. Organisatiestructuur	11
2.1 Bestuursorganen	11
2.1.1 Beheerscommissie	11
2.1.2 Raadgevend orgaan Inverde	13
2.2 Organigram	14

WERKING

1. Valorisatie domeinen	15
1.1 Inleiding	15
1.2 Verkoop van biomassa	15
1.2.1 Hout	15
1.2.2 Grasmaaisel	18
1.2.3 Houtige biomassa	18
1.3 Tijdelijke verhuur van gebouwen en locaties	19
1.3.1 Enkele cijfers	19
1.3.2 Enkele voorbeelden	21
1.4 Gebruiksovereenkomsten	21
1.5 Onthaalpoorten	22

INHOUD

2. Investeringsprojecten voor het ANB en haar partners	23
2.1 Inleiding	23
2.2 Vastgoed en concessies	23
2.3 Investeren in onthaal en beheer	24
Onthaalpoort Groenendaal te Hoeilaart: B&B voor de recreatieve ruitery	25
Onthaalpoort Grootenhof bij Bosland	25
Park ter Linden, Edegem	25
2.4 Boscertificering	26
2.4.1 Beheer van het FSC-groepscertificaat	26
2.4.2. Leden van het FSC-groepscertificaat	26
2.6 Groen in de Stad	27
2.6.1 Strategisch project	27
2.6.2 Intern draagvlak	27
2.6.3 Netwerkmodel en Ambassadeur	27
2.6.6 Publicaties, magazines en tv-programma's	28
2.6.7 Kennisproducten en studies	28
2.6.8 Projectoproep Harmonisch Park-en Groenbeheer	28
2.6.9 Doelgroepdoorbrekende ambities	28
2.7.2. Ondersteuning op vlak van HRM	29
2.7 Ondersteuning aan het ANB bij het indienen van projecten	29
2.8 Andere partnerschappen	29
2.8.1 Provinciale Visserijcommissie	29
2.8.2 Parkbos Gent	30
2.8.3 Bosland	30
3. Vorming en expertise	31
3.1. Inleiding	31
3.2. Expertiseprojecten	31

INHOUD

3.2.1. KOBE	31
3.2.2. MIP	31
3.2.3. Graskracht	32
3.2.4. VOLARE	33
3.2.5 EFESC en ECS	33
3.2.6 Normkosten bij beheer IHD-gebieden	34
3.2.6 VETree	35
3.2.7 Vorselaar: verrassend natuurlijk	36
3.3 Vorming	37
3.3.1 Cijfermateriaal	37
3.3.2 Vorming voor het ANB	38
3.3.3 Contractopleidingen	40
3.3.4 Open aanbod	41
3.3.6 Erkenningsregeling	45
3.3.7 Studiedagen	45
3.3.8 Bosmuseum Jan van Ruusbroec	48
3.3.8 Vorming in de kijker	50
3.4 Dataverzameling	52
3.4.1 Ondersteuning van het ANB op het vlak van beheer van databanken en rapportering	52
3.4.2 Databank houtverkoop	52
3.4.3 Bosgroepsite	54
3.5 Nieuwe publicaties	54

ORGANISATIE-ONDERSTEUNENDE ACTIVITEITEN

1. Personeel	55
1.1 Personeelsbezetting	55
1.1.1 Stagiairs, jobstudenten en vrijwilligers	55
2.2 Interne vorming	55

INHOUD

2. Financiën	56
3. Communicatie	56
Organisatiebreed	58
Klachtenwerking	58
Opleidingen	58
Kwaliteitslabel	58
Audit	58

BIJLAGEN

1. Klachtenprocedure	59
1.1 Doel van de procedure	59
1.2 Werkwijze	59
2. Statistieken uit de evaluaties van cursussen	61
2.1 Werden uw verwachtingen ingelost?	61
2.2 Hoe tevreden bent u over... ..	61
Reden om de cursus te volgen	63
Via welke weg vonden deelnemers hun weg naar de opleiding?	63

1. Organisatiedoelstellingen

1.1 Missie en visie

Inverde is het forum voor groenexpertise voor de overheid én groene sector. Wij investeren in de kennis van mensen én in projecten van de overheid en haar partners. Zo werken wij aan een groener Vlaanderen.

Als wij investeren, moeten er terugverdieneffecten zijn. Wij werken op maat en zijn selectief. Wij kiezen voor het verschil en niet voor kwantiteit.

2.2 Strategische doelstellingen

In 2012 werkt Inverde vanuit volgende drie strategische doelstellingen:

- SD 1: Inverde is het Vlaams expertisecentrum in natuur- en boseconomie
- SD 2: Inverde blijft Vlaamse marktleider in vorming over het beheer van bossen, natuur en de groene ruimte.
- SD 3: Inverde verstrekt diensten aan het ANB en zijn partners om projecten binnen de missie van het ANB vorm te geven.

2. Organisatiestructuur

2.1 Bestuursorganen

2.1.1 Beheerscommissie

Het voorzitterschap van de beheerscommissie wordt opgenomen door de administrateur-generaal van het ANB. De algemeen directeur van Inverde maakt op zijn beurt deel uit van de directieraad van het ANB. Dit moet een goede afstemming van de werking van Inverde op de ambities van het ANB garanderen.

Daarnaast vindt op regelmatige basis overleg plaats met de provinciale directeurs van het ANB. Zij vormen het management-scomité van het ANB. In het kader van het Elk Talent Telt-traject van het ANB en Inverde is de optie gekozen om Inverde meer te profileren als een afdeling van het ANB weliswaar met een eigen statuut, het eigen vermogen en eigen beheerscommissie.

ORGANISATIE

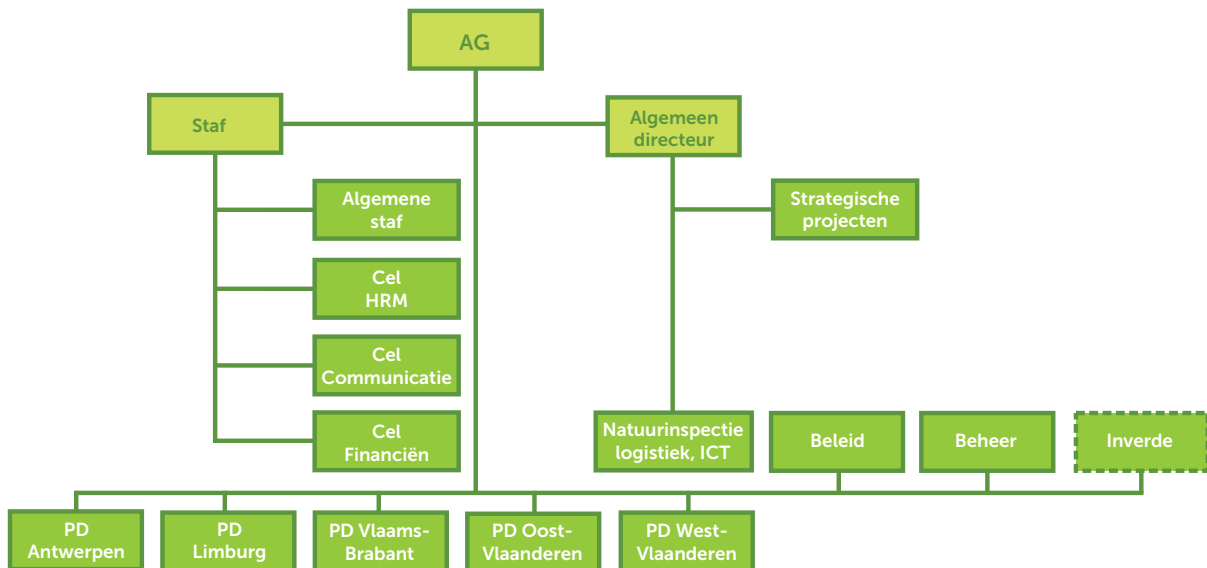

fig. 1 • verankering ANB en Inverde

Via de beheerscommissie, waarin ook de doelgroepen zijn vertegenwoordigd, geeft Inverde invulling aan haar opdracht om samen met partners meer en betere natuur te realiseren.

Dit zijn de leden van de beheerscommissie:

- Marleen Evenepoel, administrateur-generaal ANB, voorzitter beheerscommissie OC-ANB
- Geert De Roover, Roover opgevolgd door Brecht Tessier, raadgever begroting kabinet Vlaams minister bevoegd voor leefmilieu
- Jos Rutten, algemeen directeur ANB
- Tom Embo, algemeen directeur Inverde
- Roel Vanhaeren, afdelingshoofd beheer ANB
- Jeroen Nachtergaele, waarnemend afdelingshoofd beleid ANB
- Jacky Paumen, vertegenwoordiger van de erkende bosgroepen
- Guido Valckx, vertegenwoordiger van de erkende wildbeheereenheden
- Koenraad De Bock, afdelingshoofd financiële instrumenten Wonen in Vlaanderen
- een vertegenwoordiger van de erkende natuurverenigingen, mandaat niet opgenomen in 2012
- een vertegenwoordiger van de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten, mandaat niet opgenomen in 2012

INHOUD

Neemt deel aan de vergaderingen als verantwoordelijke voor de boekhouding en begroting:

- Hilde Naesens, financieel directeur ANB
- Ellen Hutsebaut, financieel coördinator Inverde

Nemen deel aan de vergaderingen als waarnemend lid:

- Bart Muys, oud-voorzitter van BOS+ vzw
- Philippe Casier, voorzitter Landelijk Vlaanderen

Neemt deel aan de vergaderingen als secretaris:

- Wiske Verhaest, coördinator intern beleid, Inverde

In 2012 vergaderde de beheerscommissie op 1 maart en op 18 oktober.

2.1.2 Raadgevend orgaan Inverde

Het raadgevend orgaan geeft inhoudelijk mee sturing aan de opleidingen. Op die manier wil Inverde het onafhankelijke en vraaggestuurde karakter van de opleidingsstrategie bekrachtigen.

Het raadgevend orgaan heeft volgende leden:

- Bertrand de Lophem (Landelijk Vlaanderen)
- Bert De Somviele (Bos+)
- Petra Detienne (Inverde)
- Tom Embo (Inverde)
- Patrick Endels (Regionaal Landschap Groene Corridor)
- Jos Gysels (Natuurpunt)
- Patrick Huvenne (ANB)
- Jos Pauwels (SoCiuS)
- Leen Vandaele (tijdelijke vertegenwoordiger van de koepel van bosgroepen)
- Jan Van den Berghe (VOSEC)
- Marc Van Olmen (Hubertus Vereniging Vlaanderen)
- Sandra Van Waeyenberge (INBO)
- Willy Verbeke (Inverde)

Het raadgevend orgaan vergaderde in 2012 op 16 maart en 14 september.

ORGANISATIE

2.2 Organigram

Hierna vindt u het organigram van de organisatie. Op datum van 31/12/12 waren er 42 personeelsleden in dienst. Meer informatie over het team vindt u in het hoofdstuk Personeel vanaf pagina 55.

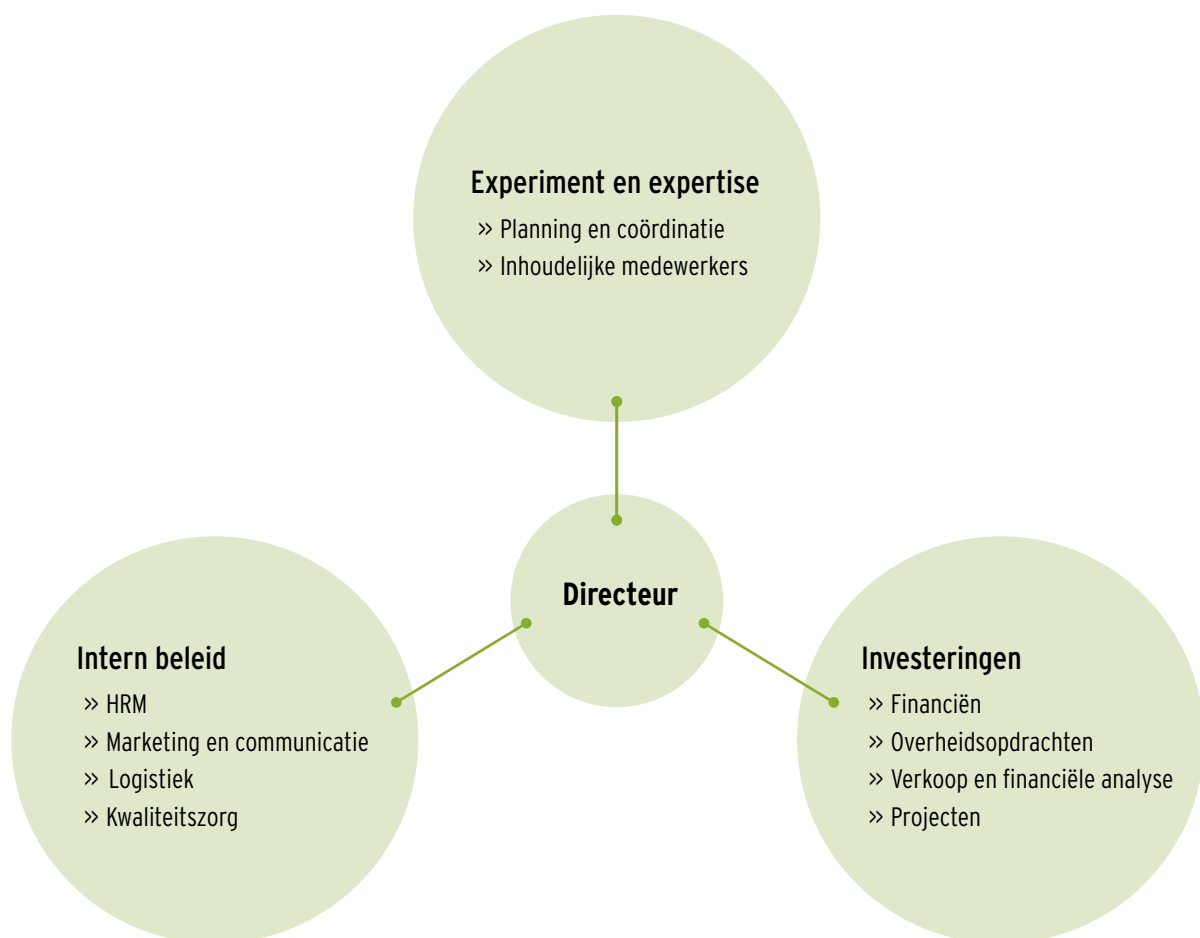

fig. 2 • organigram

1. Valorisatie domeinen

1.1 Inleiding

De werkmiddelen van Inverde worden in grote mate gegenereerd uit de valorisatie van domeinen. De grootste inkomstenbron blijft de verkoop van hout en biomassa in toenemende mate van gecertificeerde oorsprong. Daarnaast blijven de inkomsten uit gebruiksovereenkomsten stijgen waar de tijdelijke verhuur een stagnatie en zelfs lichte daling kent.

1.2 Verkoop van biomassa

1.2.1 Hout

1.2.1.1. Houtverkoop in 2012

In 2012 werd ongeveer 117.000m³ hout verkocht uit domeinen van het ANB. Hiermee wordt de stijgende trend van 2011 verder gezet.

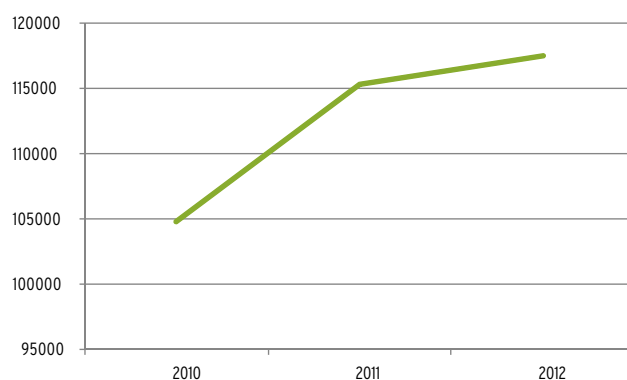

fig. 3 • volume verkochte hout in m³ - 2010-2012

De provincies Antwerpen en Limburg zijn elk goed voor 33% van het totaal verkocht volume van hout uit domeinen van het ANB. In Vlaams-Brabant, vorig jaar nog goed voor 30% van het verkochte volume, viel in 2012 de houtverkoop lichtjes terug tot 21%.

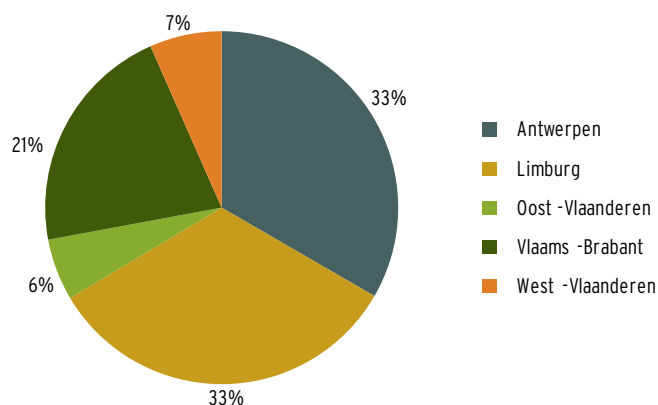

fig. 4 • provinciale spreiding verkochte volumes ANB-domeinen 2012

Mede op vraag van de bossector, wordt het hout uit de domeinen van het ANB te koop aangeboden in twee grote verkoopperiodes: mei-juni en oktober-november. We streven daarbij naar een evenwichtige verdeling van de aangeboden volumes. Net zoals voorgaande jaren, is dit in 2012 ook aardig gelukt met een 47-53 verhouding.

WERKING

1.2.2.2 Verkocht FSC-hout

In 2012 werd in de Vlaamse FSC-bossen 101.611m³ hout gekapt. Ongeveer de helft van het FSC-hout is afkomstig uit Limburgse bossen. Bijna 70% is naaldhout, met Corsicaanse den als veruit de belangrijkste soort. Dit is een duidelijke weerspiegeling van het omvormingsbeleid van het Vlaams bosareaal met Limburg en Antwerpen als hoofdrolspelers.

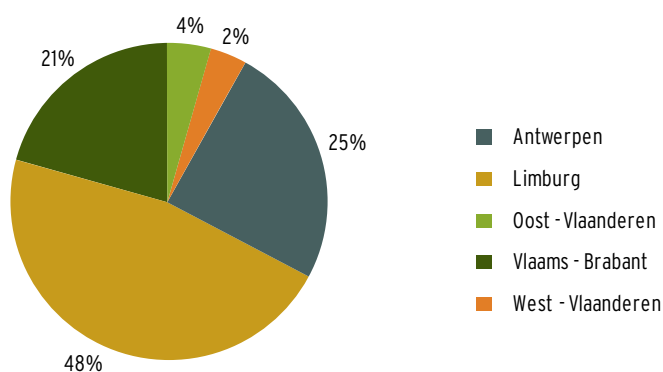

fig. 5 • provinciale spreiding verkocht FSC-hout in 2012

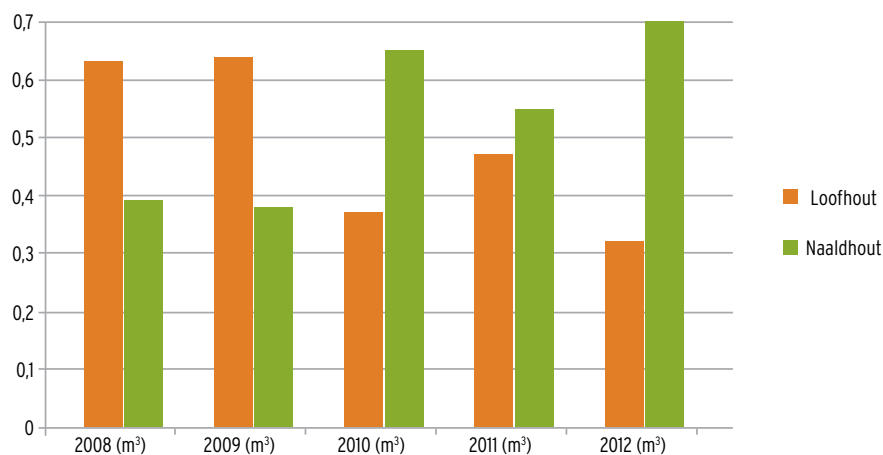

fig. 6 • verhouding loofhout-naaldhout in het verkocht FSC-hout voor de periode 2008-2012

WERKING

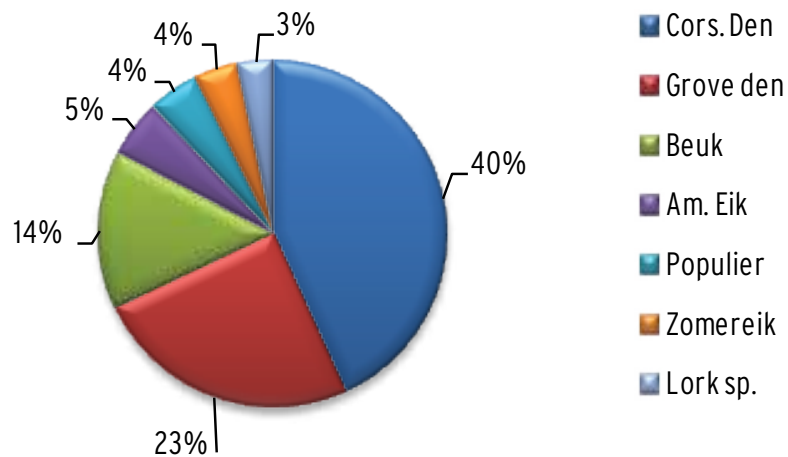

fig. 7 • Drie boomsoorten zijn samen goed voor bijna 80% van het totale gekapte FSC-volume: Corsicaanse den, Grove den en Beuk.

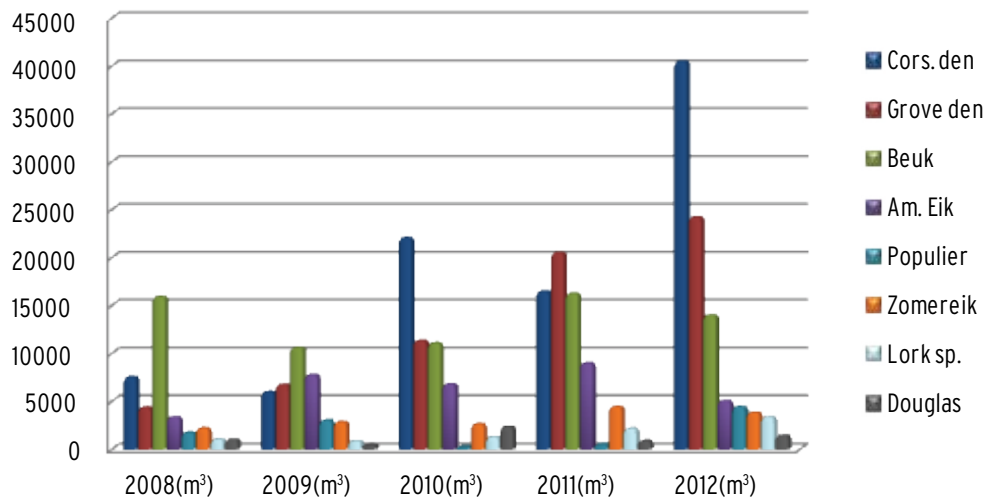

fig. 8 • verkoop aandeel economische belangrijke soorten voor de periode 2008-2012

WERKING

1.2.2 Grasmaaisel

Economisch gezien is de markt is nog niet klaar om grasmaaisel commercieel te verkopen. Dat heeft ons evenwel niet weerhouden om samen met dertien partners het potentieel van vergisting van grasmaaisel na te gaan. We deden dit in het kader van project Graskracht, dat liep van 2010 tot 2012.

Binnen dit project werden in 2012 semi-continue testen afgewerkt met het Gentse bedrijf OWS. Ook bij het bedrijf Inagro in Rumbeke werden praktische testen uitgevoerd en in Diksmuide werd samen met Vito, Ecoprojects en vergister Goemaere een extruder van de firma Bioliquid getest. Hiervoor werd 38 ton ingekuuld en 54 ton vers maaisel van ANB-terreinen gebruikt.

Het is duidelijk dat het vergisten van gras technisch geen onoverkomelijke problemen stelt. Economisch gezien hangt alles af van de steunmaatregelen die het beleid wenst in te zetten voor deze vorm van groene stroom en/of groene warmte. Verschillende bedrijven staan op het punt om de nodige investeringen te doen. Het blijft dus nuttig om de marktevoluties op te volgen als één van de mogelijke pistes om maaisel uit onze natuurgebieden te valoriseren.

1.2.3 Houtige biomassa

Op het vlak van houtige biomassa neemt de economische rendabiliteit van jaar tot jaar toe. Van 2010 tot 2012 liep het MIP2 project 'Limburgs groen voor een groene economie'. In 2012 vonden verschillende praktijkexperimenten plaats met als doel meer inzicht te krijgen in de praktische mogelijkheden en de rendabiliteit, zowel economisch als energetisch.

Van 2010 tot 2012 liep een raamcontract met 4EnergyInvest voor de verkoop van biomassa die vrijkwam bij de werken in eigen beheer op de terreinen in beheer door ANB.

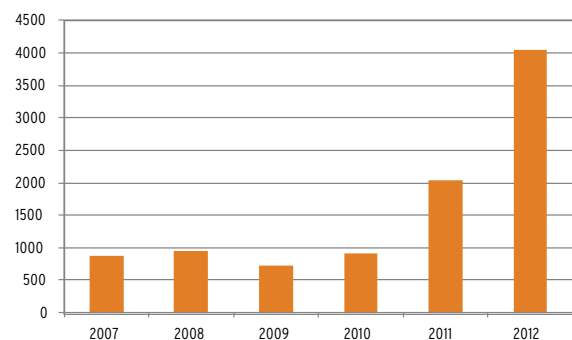

fig. 9 • houtige biomassa vrijgekomen bij werken in eigen regio (ton/jaar)

Bovenstaande grafiek toont in ton per jaar welke hoeveel houtige biomassa vrijkwam bij werken die het ANB in eigen regio uitvoerde. De hoge waarden voor 2011 en 2012 zijn te wijten aan de grote hoeveelheden houtsnippers die vrijkwamen uit de praktijkcases in het hoger vermelde MIP2-project. Het betreft vers, niet gedroogd materiaal.

1.3 Tijdelijke verhuur van gebouwen en locaties

De tijdelijke verhuur omvat in drie blokken:

- verhuur van vergaderzalen
- verhuur van locaties voor filmopnamen en fotoshoots
- verhuur van locaties voor evenementen

1.3.1 Enkele cijfers

In 2012 deed zich voor het eerst een lichte daling voor in het aantal overeenkomsten dat werd afgesloten voor de tijdelijke verhuur van domeinen en gebouwen van het ANB. De opbrengsten uit de tijdelijke verhuur dalen evenredig met het aantal overeenkomsten.

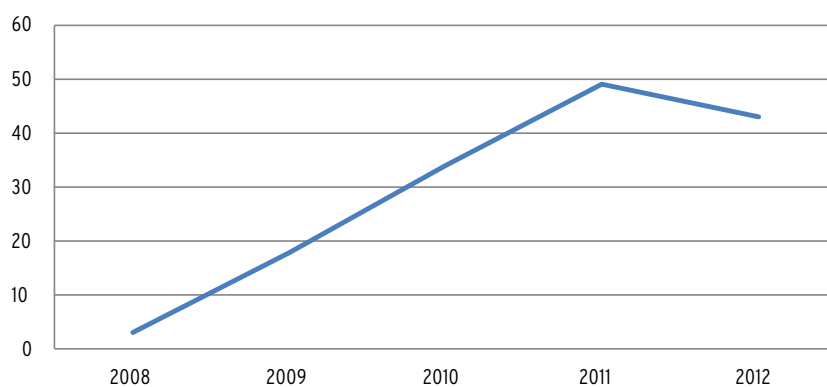

fig. 10 • evolutie aantal afgesloten overeenkomsten over periode 2008-2012

Als we kijken naar het totaal aantal afgesloten overeenkomsten, dan stellen we vast dat het grootste deel (61%) van de overeenkomsten afgesloten werden voor de verhuur van vergaderzalen. Al deze contracten samen waren goed voor 20% van de inkomsten uit de tijdelijke verhuur.

WERKING

De meeste inkomsten worden verworven uit de verhuur van evenementenlocaties, gevolgd door de verhuur van filmlocaties en locaties voor fotoshoots.

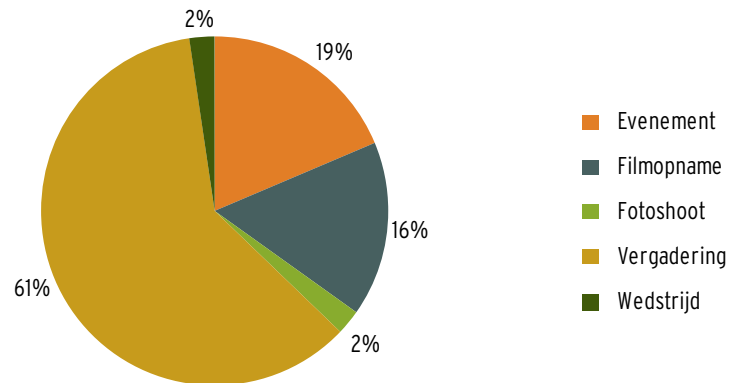

fig. 11 • verdeling over de types tijdelijke verhuur (in aantal overeenkomsten)

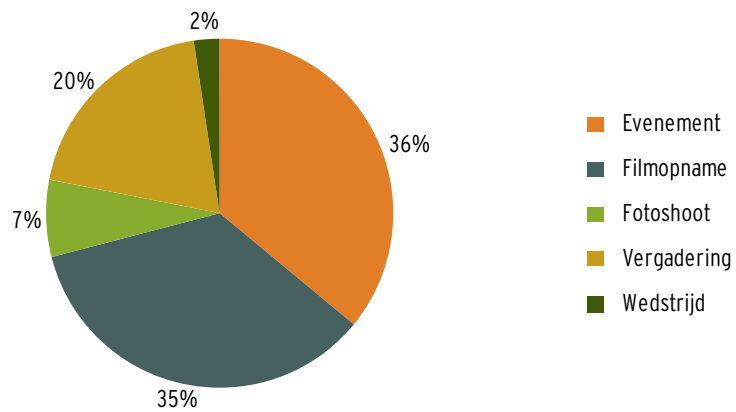

fig. 12 • verdeling over de types tijdelijke verhuur (in EUR)

1.3.2 Enkele voorbeelden

- Enkele evenementen blijken een vaste waarde te zijn en komen jaarlijks terug. De **Highland games** in het Park van Gaasbeek zorgden in mei voor een Schotse sfeer in het Pajottenland.
- Het **vierdaagse muzikfestival 'Casablanca'** palmde in augustus het evenemententerrein van de Abdij van Hemiksem in en zorgde met 80 000 muzikliefhebbers voor een recordaantal bezoekers.
- De loods 15 in het Domein Teunenberg te Olen was gedurende twee maanden de tijdelijke stek voor het theatergezelschap 'Het Gevolg' met hun **toneelvoorstelling 'Hartekop'**.
- De Eglegemvijver in Mechelen vormde in september het decor voor de 22ste **'DiMarco Business Trio Triatlon'**.
- Het domein Paelsteenveld in Bredene herbergde de horeca- en jaarbeurs.

Zowel binnen- als buitenlandse productiehuzen kozen in 2012 voor ANB gebieden als locatie voor filmopnames of fotoshoots. Nagenoeg elke provincie kreeg één of meerdere malen een filmploeg 'over de bos- of natuurvloer'.

Het Sint Annabos in Antwerpen was het decor voor een Frans kledingmerk 'One step'. In en om het jachthuis en in het natuurgebied Echelkuil werd de Nederlandse kerstfilm 'Midden in de winternacht' gedraaid.

1.4 Gebruiksovereenkomsten

Sinds 2008 staat Inverde in voor de inning van de overeenkomsten die het ANB afsluit op haar patrimonium. Deze inkomsten zijn in 2012 met 42% gestegen. Dit was vooral te wijten aan drie contracten voor nutsleidingen die éénmalig werden betaald én een verdriedubbeling van inkomsten uit nieuwe concessies. De inkomsten uit jachtpachten daarentegen daalden met 16%.

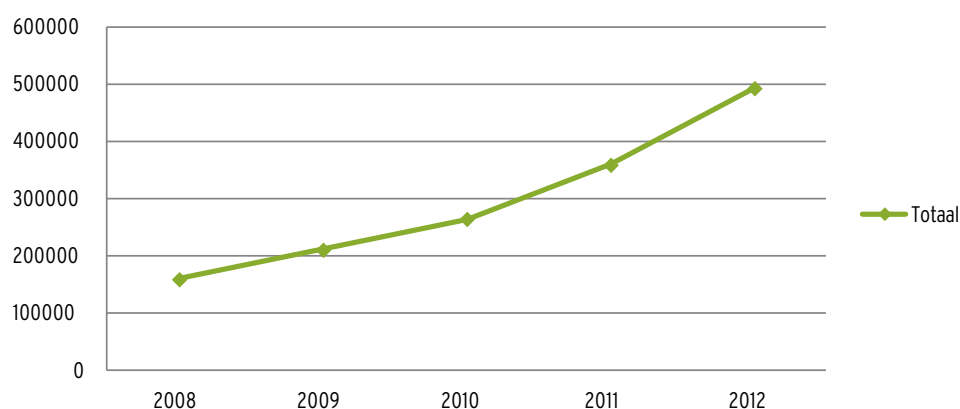

fig. 13 • Inkomsten gebruiksovereenkomsten, periode 2008-2012

WERKING

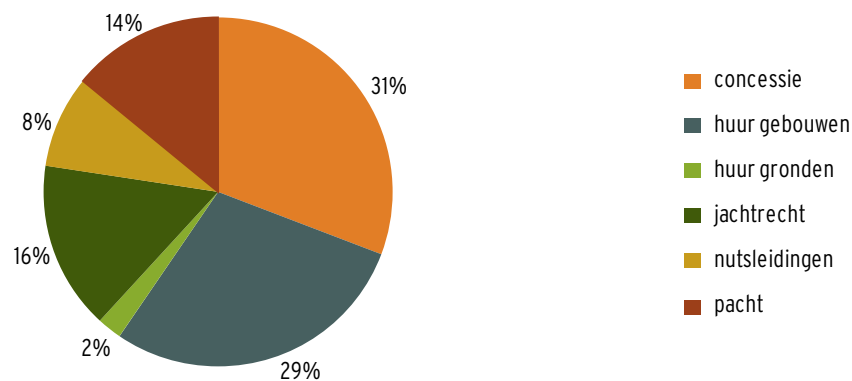

fig. 14 • verdeling inkomsten gebruiksovereenkomsten naar type, in EUR

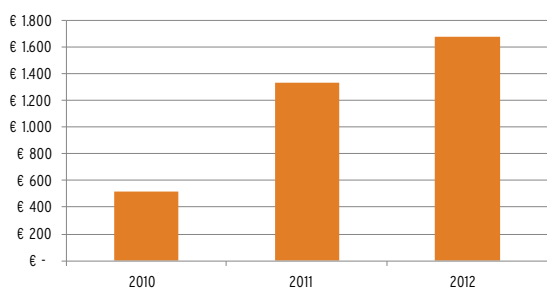
1.5 Onthaalpoorten

Inverde verzorgt de volledige boekhouding van twee ANB-onthaalpoorten: De Nachtegaal in de Panne en De Otter in Woumen. In beide onthaalpoorten gaan de inkomsten in stijgende lijn.

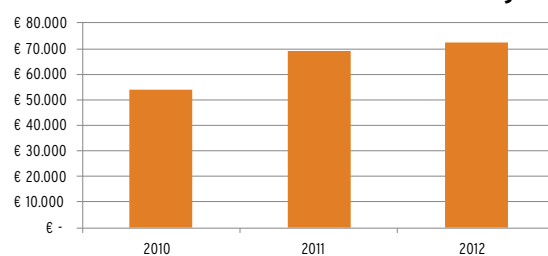
Voor De Otter werd begin 2012 beslist dat Inverde ook mee zal investeren in de uitbouw van een cafetaria in het bezoekerscentrum. Deze investering gebeurt in partnerschap met het ANB en Natuurpunt. De werken zullen in 2013 van start gaan.

Inkomsten bezoekerscentrum De Otter

Inkomsten bezoekerscentrum De Nachtegaal

2. Investeringsprojecten voor het ANB en haar partners

2.1 Inleiding

De inkomsten uit de domeinen worden opnieuw geïnvesteerd in projecten van het ANB en haar partners. Zo werken we aan een groener Vlaanderen.

2.2 Vastgoed en concessies

Inverde beheert voor het ANB diverse gebouwen die het agentschap zelf niet langer nodig heeft voor het beheer van haar domeinen. Inverde zorgt in deze gevallen voor een nieuwe natuurgerichte invulling met externe financiering. Zo wordt het vastgoed gerenoveerd en goed onderhouden en belast dit vastgoedbeheer niet langer de operationele budgetten op de leefmilieubegroting. Er worden bovendien externe middelen gegenereerd die in nieuwe natuurprojecten kunnen geïnvesteerd worden.

De Jacht 500 in Heverlee werd grondig gerestaureerd door onze concessionaris. In mei 2012 opende de Jacht als onthaalpunt tot het Heverleebos en het Arboretum. Groepen kunnen De Jacht reserveren voor een vergadering of een maaltijd. Ze kunnen er genieten van het terras en de tuin om vervolgens het bos in te trekken. Het infopunt, ingericht door het ANB, is ook toegankelijk voor de individuele bosbezoeker.

Het Spaans Huis in het Park van Tervuren werd begin 2012 in concessie gegeven aan de vzw 3Wplus en is sinds de zomer geopend voor het grote publiek. Het is een sociaal-culturele en recreatieve ontmoetingsplaats waar de vele wandelaars een streekproduct kunnen degusteren op het terras of in de oude Gordaalmolen. Ze bezoeken er ook het infopunt van ANB en van het Afrikamuseum.

Het Molenaarshuis De Voorste Luysmolen in Bocholt werd eind 2011 in concessie gegeven aan de gemeente Bocholt. Dit betekende het startpunt van een nieuwe onthaalpoort tot het GrensPark Kempen-Broek. De uitbating werd in de zomer van 2012 opgestart via een onderconcessie. De onderconcessionaris baat de watermolen en het molenaarshuis uit als onthaalpunt. Hij woont in ons molenaarshuis en opent er in 2013 een B&B.

WERKING

Voor de conciërgewoning aan het Fort van Steendorp te Temse werd met een imker een concessie afgesloten voor permanente bewoning en twee charmegastenkamers, gericht op de wandelaars en fietsers in het Scheldeland. Inverde leverde de woning eind 2012 op in gestripte toestand. De concessionaris vat begin 2013 de renovatie- en inrichtingswerken aan en opent in de zomer van 2013.

Het Executieoord van Oostakker werd begin 2012 verworven door het ANB ter ontwikkeling van de Groenpool Oud Vliegveld Oostakker-Lochristi.

Inverde gaf het munitiedepot en de militaire conciërgewoning in concessie aan een schaapherder voor een periode van vijf jaar en met het oog op een natuurbeheerproject. De herder beheert de zes hectaren door middel van natuurlijke begrazing met schapen, in functie van natuur- en landschapontwikkeling en ontwikkeling van de graslanden. Hij onderneemt kleinschalige educatieve hoeve-activiteiten en heeft er een depot van Voedselteams vzw.

Het Herdenkingsoord werd in gebruik gegeven aan het Herdenkingscomité Geïntegreerde Executieoord Oostakker en Rieme.

Alle eerder afgesloten concessies werden in 2012 voortgezet en verder opgevolgd. Het gaat om onthaalpunten, natuurbeheersites en private woningen. De meeste werden reeds door onze concessionarissen grondig onder handen genomen, zoals De Woudpoort in het Zoniënwoud te Jezus-Eik of 't Meersenhof in de Kalkense Meersen.

In 2012 kwamen er ook enkele 'tijdelijke' concessies bij, waaronder de parkwachterswoning in het Park van Groenberg in het Pajottenland en een villa in het duinengebied van de Westhoek te Adinkerke. Die dossiers zorgen voor een tijdelijke invulling, in afwachting van de verdere ontwikkeling voor de sites.

2.3 Investeren in onthaal en beheer

Inverde streeft ernaar om vastgoedprojecten van het ANB maximaal te laten dragen door externe partners, veelal uit de private markt. In sommige gevallen is een basisinvestering nodig voor we de private markt kunnen aanspreken.

Nabij grote natuurcomplexen investeert Inverde in vastgoed in kader van het onthaal. Daarnaast startte Inverde een ambitieus project op om het loodsenprogramma van het ANB op het terrein te realiseren. Dit project behelst de bouw van 4 loodsen en de grondige renovatie van 1 loods. In 2012 werd het project voorbereid en werden de eerste dossiers vergunningklaar gemaakt. Bij gunstig gevolg kunnen de eerste bouwwerken starten in 2013.

Inverde investeerde eerder in het strippen van de Kosmos site te Heuvelland en werd een bijkomend perceel aangekocht om de toegang te verbeteren. Er werd ook geïnvesteerd in studiewerk voor de oranjerie in het Park van Vordenstein te Schoten.

Voor kijkcentrum in het Zwin te Knokke werden de bouwplannen afgewerkt zodat in de loop van 2013 een stedenbouwkundige vergunning kan aangevraagd worden. Vooren Bosland in de Lage Kempen werd een marktverkenning uitgevoerd naar een private partner in opdracht van de Boslandpartners. Inverde investeerde in 2012 in de stripwerken van de conciërgewoning aan het Fort van Steendorp te Temse. De investeringen inzake renovatie en inrichting worden door de concessionaris gedragen.

Onthaalpoort Groenendaal te Hoeilaart: B&B voor de recreatieve ruitelij

Inverde voerde in 2012 de renovatiewerken uit aan de Belle Epoque villa, getuige van een koninklijk ruiterverleden in hartje Zoniënwood. De werken zullen mid 2013 beëindigd zijn. De villa wordt ingericht als B&B met acht ruime kamers, gemeenschappelijke ruimten, een woning voor de uitbater en zeven paardenstallen. Deze villa vormt een belangrijke schakel voor de verdere ontwikkeling van de onthaalpoort Groenendaal.

Onthaalpoort Grooten Hof bij Bosland

In 2012 kocht Inverde den Grooten Hof aan. Het zal samen met het domein Hobos uitgroeien tot één van de hoofdtoegangspoorten in het Boslandproject van het ANB.

Park ter Linden, Edegem

In maart 2012 kocht Inverde het domein Hof ter Linden te Edegem, samen met Kempens Landschap vzw en de gemeente Edegem. Het park van 50 ha wordt publiek toegankelijk en verbonden met de 30 ha van Fort 5. Inverde start in 2013 een marktverkenning op rond de herbestemming van het kasteel en de koetshuizen. Meteen heeft een groene long in de verstedelijkende Antwerpse stadsrand een blijvend publiek karakter.

2.4 Boscertificering

2.4.1 Beheer van het FSC-groeps-certificaat

In 2012 werd 1.567 ha bos bijkomend gecertificeerd via het FSC-groeps-certificaat van het ANB.

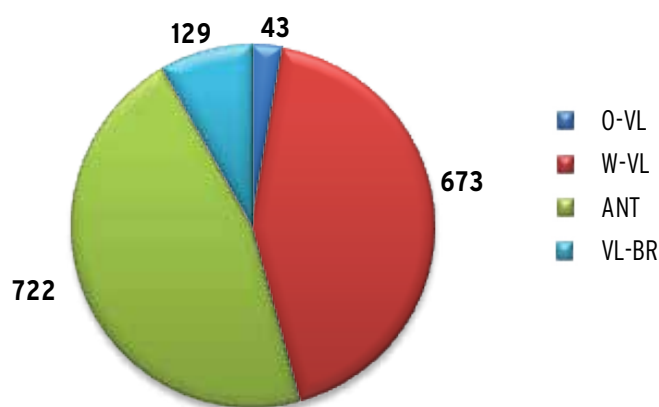

fig. 15 • bijkomende FSC-oppervlakte in 2012 (1567 ha)

Eind 2012 telde Vlaanderen 18.646 ha FSC-gecertificeerd bos. In absolute oppervlakte blijft Limburg de onbetwiste koploper met een FSC-bosoppervlakte van 7.203 ha, gevolgd door Vlaams-Brabant (5.437 ha) en Antwerpen (3.319 ha). De relatieve FSC-index (FSC-oppervlakte t.o.v. het totale bosareaal) blijft het hoogst in Vlaams-Brabant (17%). Een opvallend gegeven is dat West-Vlaanderen in 2012 opgeklimmen is naar de op één na hoogste FSC-index (16%) en hierbij Limburg (13%), Antwerpen (6%) en Oost-Vlaanderen (4%) achter zich laat.

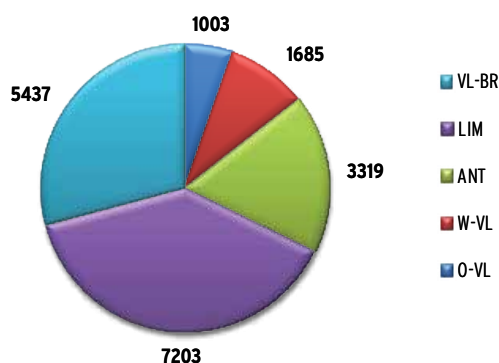

fig. 16 • totale FSC-oppervlakte (18.646 ha)

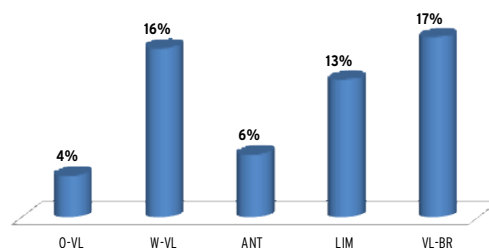

fig. 17 • relatieve FSC-index

2.4.2. Leden van het FSC-groeps-certificaat

De FSC-groep telt 63 leden waarvan 25 private en 38 openbare boscijenaars. De openbare FSC-gecertificeerde bossen zijn goed voor 18.440 ha of 99% van het Vlaamse FSC-bosareaal. De grootste boscijenaar in de FSC-groep is het ANB. Eind 2012 beschikte het Agentschap over 11.849 ha FSC-gecertificeerd bos in eigendom/beheer.

2.5 Veiligheid

Het jaaractieplan Veiligheid voor het ANB had in 2012 volgende actiepunten: de loodsen, vorming, risicoanalyse en veiligheids instructiekaarten, noodplannen, ergonomie en het psychosociaal welzijn.

Inverde heeft als opdracht deze actiepunten te ondersteunen en mee te realiseren. Daarnaast heeft Inverde een campagne opgestart, met als thema 'Ik herstel liever de natuur dan mezelf'. Het doel van de campagne is om het aantal arbeidsongevallen en het daaruit volgend werkverlet tot nul te reduceren. Deze campagne zal dan ook de komende jaren een rode draad vormen binnen het thema veiligheid (zie verder pagina 51).

2.6 Groen in de Stad

2.6.1 Strategisch project

Op 1 januari 2011 ging binnen het ANB het strategisch project Groen in de Stad (GidS) van start. Met GidS wil het ANB mee invulling geven aan de doelstelling 'Groen en Dynamisch Stedengewest' zoals opgenomen in het actieplan van de Vlaamse Regering (ViA - Vlaanderen in Actie). Sedert april 2012 neemt Inverde naast inhoudelijke medewerking (met de functie van Ambassadeur Groene Steden) ook de coördinatie van het project op zich.

2.6.2 Intern draagvlak

Ook in 2012 zette Inverde in op interne draagvlakvergroting binnen het ANB. Zo vond onder andere het tweede luik plaats van de voorstellingsronde aan de Provinciale Diensten en de afdelingen. Daarnaast werd de permanente fototentoonstelling van de zomerfotowedstrijd Groen in de Stad in het Ferrarisgebouw feestelijk geopend. Tot slot werd een warme oproep gelanceerd aan alle leidinggevendenden om mee te participeren aan het project. Dit werd geflankeerd door twee middaglezingen over Groen in de Stad. Op 1 maart 2012 gaf Professor Martin Hermy een lezing over hoe je een stad met groen meer leefbaar kan maken en op 22 mei had Erik Rombaut het over het concept ecopolis, stedelijke ecologie en ecologische stedenbouw.

2.6.3 Netwerkmodel en Ambassadeur

Groen in de Stad is een netwerkverhaal dat steden en gemeenten met elkaar en met het ANB in contact wil brengen rond noden en behoeftes aan kennis, contacten, inspirerende goede voorbeelden,...

Zo zette het Coördinatiepunt Duurzaam Kustbeheer in West-Vlaanderen met de kustgemeenten een GidS-Kust-netwerk op over GidS-thema's die daar relevant zijn.

De rol van de Ambassadeur is contacten leggen en zorgen dat er engagementen kunnen worden aangegaan die het GidS-project mee vormgeven.

De contacten van GidS werden verder uitgebouwd. Zo zetelde GidS mee in de jury voor de selectie van een deskundige groen voor de stad Antwerpen en vonden er ontmoetingen plaats met de Gentse Floraliën, de Belgische Federatie Groenvoorziers, het Kenniscentrum Vlaamse Steden en Gemeenten en het EC Groenmanagement van Katho.

GidS nam deel aan de Dag van de Openbare Ruimte, TuinExpo, een debat over de voordelen van groen in steden op GreenXpo de Trefdag van de VVSG. GidS was aanwezig op het evenement naar aanleiding van de openstelling van Hof ter Linden in Edegem en op het symposium over 'groen en natuur in de stad' van de vzw Vrienden van Meerdaalwoud en Heverleebos.

GidS ging meedenken over de werking van Toerisme Vlaanderen in een heus Tourist Lab en organiseerde twee zogenaamde 'groensafari's' (meer uitleg hierover vindt u onder 'vorming in de kijker' op pagina 50).

2.6.6 Publicaties, magazines en tv-programma's

De Ambassadeur Groene Steden schreef mee aan het Praktijkboek Publieke Ruimte 2012 en 2013 dat verschijnt naar aanleiding van de Dag van de Openbare Ruimte.

Er verschenen artikels over GidS in De Groene Stad, in het Tijdschrift Publieke Ruimte, Groencontact (VVOG) en Spoorzoeker (kruidachtigen, stadslandbouw en de voordelen van groen). De Gids Ambassadeur werd geïnterviewd over 'Van Basiliek tot Basiliek' voor de Knack Natuurgids die in de maak is en er werd ook een interview gegeven in het kader van een Knack Black over natuur die verschijnt in het voorjaar 2013.

GidS-thema's werden behandeld tijdens het eerste seizoen van het VRT-programma Groenland en naar aanleiding van de Dag van het Park gaf de Ambassadeur Groene Steden een interview voor de lokale Oost-Vlaamse televisie.

2.6.7 Kennisproducten en studies

Inverde lanceerde in 2012 samen met het ANB het 'Vademecum Kruidachtigen' en de website bomenwijzer.be. De laatste hand werd gelegd aan het 'Handboek Beheer Veteraanbomen' en het 'Vademecum Recreatieve Infrastructuur'. Het bestek voor het 'Vademecum Heesters en Struiken' werd stopgezet en opnieuw opgestart.

In 2012 werd verder verkend of een 'Vademecum (ge)bouwen en groen en soortenbescherming' iets is dat ook de Confederatie Bouw kan interesseren met de bedoeling om het traject in 2013 definitief op te starten.

Gedurende het volledige jaar 2012 liep de studie naar de voordelen van Groen in de Stad. De studie werd gemaakt door VITO en in een behapbare tekst gegoten door Pantarein. De publicatie zal verschijnen naar aanleiding van de Dag van het Park 2013.

In juni 2012 startte de Universiteit Gent met een studie over ecowijken (definitie, criteria, voorbeelden). Die studie wordt afgerond in juni 2013.

Een stagestudent van de KaHo Sint-Lieven prospecteert het thema 'groene bedrijventerreinen'.

2.6.8 Projectoproep Harmonisch Park-en Groenbeheer

De projectoproep werd anders vormgegeven naar timing, criteria en opsplitsing toe. Bedoeling is om de laureaten te lauweren op de Dag van het Park. We streven naar één Vlaamse en vijf provinciale laureaten en willen de Vlaamse laureaat laten doorstromen naar de Livcom-wedstrijd. In november werden de vijf provinciale laureaten bekendgemaakt. In 2012 was er geen Vlaamse laureaat.

2.6.9 Doelgroepdoorbrekende ambities

GidS heeft de ambitie om verder te kijken én reiken dan de klassieke doelgroep van groenambtenaren. GidS gelooft erin dat andere sectoren in het verstedelijkte Vlaanderen een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan het meer groene karakter van ons gewest.

Op 25 oktober vond er een brainstorm plaats over ecoysteemdiensten in de stad met als aanwezigen VITO, de Universiteit van Antwerpen, Stedenbeleid, het KCVS, de steden Antwerpen en Gent, het INBO en het ANB. De brainstorm werd ingeleid door Patrick Meire en Martin Hermy en had als doel na te gaan of er over dit thema interesse bestaat bij de verschillende betrokkenen en ideeën te sprokkelen rond urbane thema's voor de volgende generatie EFRO en INTERREG-oproepen. De brainstorm kaderde in het jaarthema 'Groene bedoelingen'. Nadenken over de diensten die ecosystemen kunnen bieden in de stad, is erkennen dat er andere argumenten pro groen zijn dan ecologie en biodiversiteit. Hierin schuilt belangrijke munitie voor het GidS-verhaal.

Op 22 november vond een denkoefening plaats rond de tegenstelling natuurerfgoed en avantgardistisch groen. Bedoeling was te kijken of er in die tegenstelling muziek zit voor een volgende jaarwerking. Aanwezig waren Toerisme Vlaanderen, Stad Gent, Agentschap Onroerend Erfgoed, DAR en Inverde. De brainstorm werd in goede banen geleid door het Centrum voor de Ontwikkeling van het Creatief Denken.

GidS is betrokken bij de overgang binnen Stedenbeleid van stadscontracten naar stadsprogramma's, manieren om op een geïntegreerde manier en samen met alle 13 overheidsdomeinen aan stadsvernieuwing te doen.

Op 22 september organiseerde het ANB samen met AVEVE de Park(ing) Day. Op drie parkeerplaatsen in Gent, Antwerpen en Leuven werd een parkje voor één dag aangelegd.

Prins Mauritspark

De deelname van de tuinen van het Prins Mauritspark aan WinVorm 2013 werd voorbereid. Deze selectieprocedure, gebaseerd op het principe van een architectuurwedstrijd moet de West-Vlaamse publieke overheden ondersteunen bij de selectie van goede ontwerpers en ontwerpteams voor hun projecten. De organisatie van de oproep is een samenwerking tussen de Provincie West-Vlaanderen, de intercommunales wvi en Leiedal en de Vlaams Bouwmeester. Parallel aan de wedstrijd wordt verder nagedacht over de verdere vormgeving van het concept van voorbeeldtuinen in dit park in West-Vlaanderen.

2.7.2. Ondersteuning op vlak van HRM

Inverde verzorgt sinds jaar en dag de opleiding en ontwikkeling van de medewerkers van het ANB. Sinds 2012 gaat ze daarin een stap verder door te investeren in en te participeren aan een organisatiebreed ontwikkelingsproject: Elk Talent Telt.

2.7 Ondersteuning aan het ANB bij het indienen van projecten

In 2009 nam Inverde Ernst & Young Subsidia onder de arm om het ANB bij te staan in enerzijds het zoeken naar subsidie-mogelijkheden voor nieuwe projectideeën en anderzijds de begeleiding van a tot z van dergelijke subsidiedossiers. Voor het tweede luik, de begeleiding van subsidiedossiers, werden verschillende stappen ondernomen om de subsidiewerking binnen het ANB aan te wakkeren. De doelstelling was om de samenwerking met Ernst & Young te laten resulteren in het zelfstandig indienen van subsidieprojecten door het ANB. Van de vier subsidiedossiers die in 2011 onder leiding van Ernst & Young werden ingediend, werd één dossier goedgekeurd en één project kwam op de reservelijst. In 2012 werd een aangepaste versie van dit project opnieuw ingediend. In 2012 begeleidde Ernst & Young de indiening van twee Life+ dossiers: één Life-Nature project in Oost-Vlaanderen en één Life-Nature project in Vlaams-Brabant.

Het raamcontract van Ernst & Young liep ten einde in juli 2012 en het ANB besliste om voorlopig geen nieuw (raam)contract aan te gaan. Inmiddels hebben alle provinciale diensten van het ANB voldoende opleidingskansen genoten. Interne kennisdeling kan de competenties verder aanscherpen.

2.8 Andere partnerschappen

2.8.1 Provinciale Visserijcommissie

Inverde stelt reeds enkele jaren tegen een vergoeding een halftijdse secretaris-penningmeester ter beschikking van de Provinciale Visserijcommissie Vlaams-Brabant.

De Provinciale Visserijcommissie is opgericht als infoloket voor de lokale visser. Hier kunnen de vissers terecht met hun vragen in verband met de hengelsport, de visserijwetgeving en de specifieke openbare hengelwateren. Vissers kunnen er ook een hengelkaart of documentatie aanvragen. Zoals elk jaar is de belangrijkste activiteit van het jaar de opening van het hengelseizoen. In 2012 vond de opening plaats aan de vijvers van het kasteel van Coloma, op zondag 3 juni. De dag ging van start met een jeugdhengelinitiatie van een 14-tal jonge vissertjes, van 8 tot 13 jaar en werd afgesloten met een feestelijke receptie waar iedere genodigde kon genieten van een lekker hapje en tapje.

2.8.2 Parkbos Gent

Via projectgelden stelt Inverde een voltijds projectcoördinator en een deeltijdse administratieve kracht ter beschikking van het partnerschap rond het Parkbos Gent. Voor het Parkbos Gent was 2012 opnieuw een druk jaar. De grondverwerving draaide op volle toeren, de inrichtingswerken kwamen op kruissnelheid en de zichtbaarheid van het Parkbos nam toe.

Eind 2012 werd een derde van de aankoopdoelstelling voor gronden bereikt. In december werd onder andere nog 121 ha verworven of in erfpacht genomen door het ANB. Met de landbouwsector werden afspraken gemaakt over de tijdelijke ruil van gronden en er zijn onderhandelingen opgestart over een eventuele aankoop of erfpacht, voor een oppervlakte van 63 ha. De aankoop in 2012 betrof voornamelijk kleinere percelen. In 2013 zullen opnieuw enkele grote stukken grond verworven worden.

Qua inrichtingswerken werd er ingezet op tal van locaties binnen het projectgebied. De inrichting van de boskern Grand Noble en de Vallei van de Rosdambeek werden verder afgewerkt. De bouwaanvraag voor de inrichting van een belangrijk deel van het recreatief netwerk (Grand Noble en Vallei van de Rosdambeek) werd afgerond en er werd veel tijd geïnvesteerd in de ontwerpplannen voor portaal Grand Noble, Den Beer en het speelbos in De Pinte. Deze inrichtingen zullen gerealiseerd worden in 2013 en 2014. eerste fase van de oude spoorwegverbinding werd afgewerkt en de bouwaanvraag ingediend. De werken kunnen vermoedelijk starten in juni 2013.

Verder werd het draagvlak versterkt via verschillende activiteiten: een boomplantactie met de basisscholen van Sint-Martens-Latem, een zaai-actie met de basisschool van Sint-Denijs-Westrem, een publieksactiviteit op Dag van het Park in kasteel Borluut, een actiedag rond het nieuwe speelbos in De Pinte, een plantactie op Dag van de Natuur in Grand Noble en een info-avond voor omwonenden van het nieuwe speelbos. Tot slot verschenen er eveneens twee edities van de Parkbosnieuwsbrief met een oplage van 25.500 exemplaren.

2.8.3 Bosland

Sinds 2011 verleent Inverde boekhoudkundige ondersteuning aan het project Bosland te Lommel. Dit project is een samenwerking tussen het ANB en enkele lokale partners.

Met de lancering van het Masterplan werd de koers uitgezet die Bosland de komende jaren zal varen. Een belangrijke realisatie was de aankoop van De Grooten Hof door Inverde. Deze historische site, waarvan de geschiedenis teruggaat tot de 12de eeuw, zal uitgebouwd worden om bezoekers te ontvangen. De Vlaamse Overheid en de gemeente Overpelt kochten het Hobos, een site met een fascinerende geschiedenis, wat ook van belang is voor het vrijwaren en openstellen van het erfgoed van Bosland.

Bosland werkte zijn communicatie verder uit met onder andere een nieuwsbrief en een gratis ontdekkingskaart die werden gedeeld bij de inwoners van de Boslandgemeenten. Daarnaast stelde Bosland de resultaten voor van het nachtzwaluwonderzoek van Tracing Nature en realiseerde het een houten wandelbox. Het wandelaanbod werd vernieuwd, met onder andere een Bosbewonersroute voor kinderen in het Pijnven en een hangmattenuitlendienst aan de Lommelse Sahara. Duizenden mensen vonden in 2012 hun weg naar publieksevenementen zoals de Week van het Bos, de Kids Summer, Film in het Bos en de Theatrale Nazomerwandelingen. Ook de Treehouse, een ecologische vergaderruimte tussen de bomen, werd in 2012 geopend.

3. Vorming en expertise

3.1. Inleiding

Inverde investeert in de kennis van mensen die betrokken zijn bij de inrichting en het beheer van natuur-, bos- en groengebieden en werkt zo aan een groener Vlaanderen. In 2012 werden de eerste stappen gezet om de leidinggevende vormingsorganisatie uit te bouwen tot een expertisecentrum waar langzaam maar zeker kennisdelen centraal zal komen te staan.

3.2. Expertiseprojecten

3.2.1. KOBE

KOBE werd opgestart in 2011 en staat voor KennisOndersteuning bij Beheer en Economie van natuur-, bos- en groendomeinen. Dit samenwerkingsproject tussen Inverde en het ANB heeft als doel de kennisbehoeften binnen de twee oprichtende organisaties te inventariseren, de beschikbare kennis en expertise samen te brengen, kennisleemten te onderkennen en deze aan te vullen door middel van experimenten, proefprojecten en onderzoek. In eerste instantie zal KOBE zich toespitsen op de thema's hout en biomassa.

Met het KOBE-project wil Inverde ook een link leggen naar de externe partners die via klankbordgroepen en deelname aan deelprojecten betrokken worden bij het ontsluiten en vergaren van de benodigde kennis en expertise. In 2011 werden een 20-tal projecten opgestart onder de naam KOBE, in 2012 werden de eerste tussentijdse resultaten verspreid en hebben we antwoorden op een aantal praktische vragen over hoe we omgaan met de valorisering van hout en biomassa afkomstig van onze terreinen.

3.2.2. MIP

Het Milieu- en energietechnologie Innovatie Platform (MIP) werd in 2005 opgestart als een competentiepool waarin de beleidsdomeinen Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI) en Leefmilieu, Natuur en Energie (LNE) samenwerkten. MIP2 stimuleert bedrijven om te investeren in nieuwe producten, processen en diensten die de impact op het milieu verminderen.

Inverde werkte mee aan MIP-project dat de haalbaarheid van energetische valorisatie van houtige biomassastromen wil vergroten door geheel of gedeeltelijk de barrières weg te werken die de markt momenteel nog hinderen. Het project wil vooral mogelijkheden nagaan voor biomassastromen die tot dusver nog niet (optimaal) werden ingezet in een groene economie maar mits voldoende kennis en middelen mogelijk wel inzetbaar kunnen zijn. Hierbij ligt de focus dus op hout dat ongeschikt is voor materiaaltoepassing.

Het project focust zich op volgende elementen:

- Het gebruik van biomassa bevorderen door inzicht te verschaffen in de mogelijkheden inzake logistiek, bewerking en verwerking van biomassa.
- Streven naar een duurzame en voldoende transparante handel van biomassa door inzicht te creëren in de achterliggende prijsvorming en door te werken aan de onvolwassen statistieken inzake gebruik en potentie van houtige biomassa voor energie.
- Kansen inventariseren voor realistische en werkbare juridische en technische kaders.
- De kosten en baten voor People, Planet en Profit becijferen om een breder draagvlak te creëren zowel vanuit een ecologische als een economische invalshoek.
- Disseminatie en communicatie van de resultaten van het project teneinde verschillende betrokkenen een beter inzicht te geven in de biomassaketen en de potenties tot samenwerking.
- Dit project liep van 1 oktober 2010 tot en met 30 september 2012. Onze partners waren M.I.G. bvba (coördinator Rob Wouters) en Bionerga.

WERKING

In 2012 werden verschillende praktijkcases afgewerkt: eerste dunning in Zutendaal, opruimen struikgewas op een stort in Ham, heideherstel op militair domein kamp Beverlo, onderhoudswerken aan een holle weg in Lummen, bestrijding Amerikaanse vogelkers te Hechtel-Eksel en andere. Op basis van de reeds uitgevoerde potentieelstudie werd in 2012 een business-modellering en PPP-studie uitgevoerd door KandT-Zilverberg-adviesbureau.

Op 5 september organiseerde Inverde in Hasselt een stakeholdersvergadering in het kader van de PPP-studie door KandT-Zilverberg-advies. Er waren 15 aanwezigen die deze studie in detail hebben kunnen bespreken. Inverde organiseerde ook de eindstudiedag van het project, op 21 september te Hasselt. Hier werden alle resultaten van het project door de auteurs voorgesteld.

3.2.3. Graskracht

Het project Graskracht werd gesubsidieerd in het kader van EFRO prioriteit 1: kenniseconomie & Innovatie, Cleantech. Cleantech of voluit Clean Technology is een verzamelnaam voor vormen van technologie die bijdragen aan een schoner milieu en/of zorgen voor energiebesparing. Het beheer van natuurgebieden en bermen genereert jaarlijks een grote hoeveelheid grasmaaisel dat moet worden afgevoerd. Dit zorgt voor problemen: enerzijds is er een beperkte verwerkingscapaciteit bij de compostering, anderzijds is afvoer en compostering van maaaisel een grote kostenpost voor de terreinbeheerder.

De opkomst van vergistingsinstallaties in Vlaanderen zorgt voor een mogelijkheid om de verwerkingscapaciteit voor maaaisel verder te verhogen. Dit project beoogde om door middel van platformwerking de verschillende actoren binnen het werkveld verder met elkaar in contact te brengen kennis en ervaringen uit te wisselen en te verspreiden. Daarnaast was het ook de bedoeling om samenwerkingsverbanden op te zetten, het vergistingspotentieel in kaart te brengen en de procesoptimalisatie in co-vergistingsinstallaties te verbeteren. Gezien de problematiek, de huidige opportuniteit en het marktgegeven dat vergisting van grasmaaisel op dit moment onvoldoende in de praktijk wordt toegepast, werd in dit project vanuit een breed werkveld een groep samengesteld van actoren die direct of indirect bezig zijn met deze thematiek en expertise terzake hebben.

Dit project liep van 1 april 2010 tot 30 september 2012.

Partners:

- Eneco International
- Provinciale Hogeschool Limburg
- Universiteit Hasselt
- Inagro (Proefcentrum voor Innovatie, Verbreding en Advies voor Landbouw en Veehouderij).
- Natuurpunt beheer
- OVAM (Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij)
- Departement LNE Afdeling Milieu-integratie en subsidiëringen
- Agentschap Wegen en Verkeer
- Biogas-E
- Febem (Federatie van Bedrijven voor Milieubeheer)
- ODE-Vlaanderen: (Organisatie voor Duurzame Energie)
- VLACO (Vlaamse Compostorganisatie)

In 2012 organiseerde Inverde vijf Graskracht-activiteiten:

- 19 januari: een busreis naar Noord-Nederland, in samenwerking met de firma Bioliquid. We kregen er een lezing van de heer Lehmann van de gelijknamige Duitse machinebouwer en we bezochten de vergistingsinstallatie van Han Jansen te Kielwindeweer, waar jaarlijks meer dan 6000 ton maaisel van Staatsbosbeheer vergist wordt.
- 15 februari: op de IFEST-beurs (Innovations for energy and sustainable technologies) in Gent werd een lezing gegeven over energetische valorisatie van grasmaaisel uit natuurgebieden en bermen
- 26 april: studievoormiddag over de economische aspecten van de energetische valorisatie van grasmaaisel, voornamelijk in samenwerking met de partners Universiteit Hasselt en Provinciale Hogeschool Limburg. Eén van de sprekers was Han Jansen die in Noord-Nederland veel grasmaaisel van Staatsbosbeheer vergist.
- 6 juli: demonstratienamiddag grasvergisting met extruder te Diksmuide. Hiervoor werd samengewerkt met het VITO, Eco-projects (met vergister Goemaere) en Bioliquid. Op deze site wordt ook grasmaaisel vergist van het ANB.
- 25 september: eindstudiedag te Leuven met inbreng van de partners en voorstellingen van de situatie in de Nederlandse provincie Utrecht. Het panelgesprek werd gemodereerd door partner ODE.

3.2.4. VOLARE

Inverde was partner bij het project Volare (staat voor Voice Of the Learner As Real Enablement), dat werd opgestart in november 2010 en gesubsidieerd werd door het Europese Grundtvig-programma. Het doel was om samen met acht andere Europese partners (uit Frankrijk, Noorwegen, Turkije, Cyprus, Engeland, Duitsland, Roemenië en Oostenrijk) na te gaan op welke manier cursisten beter en meer betrokken kunnen worden bij de lessen, om de 'voice of the learner' oftewel de stem van de cursist meer aan het woord te laten. Het project was vooral een uitwisselingsproject tussen culturen met als gemeenschappelijke deler: het leren begrijpen van de leerprocessen in andere culturen en informatie delen die kan leiden tot een nieuwe en verbeterde aanpak van cursus geven bij Inverde.

In september 2012 liep het project af, de resultaten zijn te bezichtigen op www.learnervoice.eu.

3.2.5 EFESC en ECS

In het kader van het Leonardo da Vinci programma werd het European Chainsawcertificate-project in 2012 afgewerkt. Kroon op het werk was de oprichting van een Europees competentienetwerk: 'European Forestry and Environment Skills Council'.

Tijdens een Algemene Vergadering in Brussel werden de statuten bekrachtigd en de kettingzaagstandaarden op diverse niveaus vastgelegd met partners uit een 12-tal Europese landen. Het voorzitterschap voor het eerste werkjaar werd toegekend aan Inverde en het toonaangevende Duitse KWF zal het secretariaat opnemen. Via dit project kunnen Vlaamse cursisten voor het eerst ook een certificaat behalen dat op Europese schaal de verworven technische competenties kan aantonen wat verder gaat dan de loutere deelnamebewijzen die we vandaag kennen.

3.2.6 Normkosten bij beheer IHD-gebieden

In opdracht van Inverde heeft ARACADIS in 2012 een kostenmodel gebouwd om de technische kosten te bepalen voor de realisatie van natuurdoelen in kader van de Instandhoudingsdoelstellingen (IHD). Het betreft kosten op terrein via inrichtings- en beheermaatregelen. De globale doelstelling van het model is om, steunend op een aantal onderbouwde en transparante aannames, te komen tot een grootte-orde voor deze kosten. Hierbij moet ook rekening worden gehouden met de IHD-doelstellingen voor 2020 en 2050. Aan de hand van het model is het mogelijk om de impact op kosten en resultaten (realisatie oppervlakte) van verschillende scenario's met elkaar te vergelijken. Deze uitkomsten leveren interessante beleidsondersteunende informatie waaruit het ANB een aantal opties kan verfijnen hoe de doelstellingen in Vlaanderen kunnen worden bereikt en hoe de acties kunnen worden gepland en/of gespreid. Het model is bovendien vlot aanpasbaar zodat betere cijfers van eenheidskosten in de toekomst de berekeningen van de totale (technische) kosten kunnen verbeteren.

Concreet worden in de studie de volgende elementen bestudeerd en uitgewerkt:

- Opmaak van een lijst van eenheidskosten per beheerwerk. De belangrijkste natuurbeheerwerken werden gestandaardiseerd tot een lijst van 30 eenheidsmaatregelen, waarvoor een gemiddelde kost werd berekend op Vlaams niveau. Hiervoor werd beroep gedaan op diverse bronnen zoals het kostennormenboek van Alterra, normkosten van de Commissie Verheijen, diverse bestekken en andere informatie van het ANB.
- Per habitatype opgelijst, in zgn. maatregelenpakketten, welke beheerwerken gedurende welke periode met welke frequentie dienen uitgevoerd te worden om het habitat in een gunstige staat van instandhouding te houden/brengen.

Hierbij onderscheid maken tussen:

- onderhoudsbeheer (habitat in goede toestand)
 - kwaliteitsverbetering (gedegradeerd habitat)
 - omvormingsbeheer (vanuit niet bestaand habitat)
- Bouw van een kostenmodel. Met behulp van dit model kan op niveau van Vlaanderen de technische kost worden ingeschat voor het realiseren van natuurdoelen uitgaande van (1) een bepaalde oppervlakte in goede of gedegradeerde toestand of geen habitat, (2) een bepaald type beheer (maatregelenpakket) en (3) een planning van de beheerwerken in de tijd. Het model laat dus toe verschillende scenario's te berekenen zodat op voorhand de kostprijs van vooropgestelde doelen kan ingeschat worden en de spreiding van de kosten in de tijd.

3.2.6 VETree

VETree (Vocational Education and Training on veteran trees) is een Leonardo-da-Vinci Transfer of Innovation project. Hoofddoel van dit project is om alle (internationaal) beschikbare informatie over het beheer van veteraanbomen te bundelen en in een kwaliteitsvol trainingspakket te gieten. Dit trainingspakket (presentaties, video, case-studies,...) zal gratis aangeboden worden aan organisaties of trainers die een ééndaagse basiscursus over het beheer van veteraanbomen willen organiseren voor boomverzorgers, bomenbeheerders, landbouwers, boseigenaars,... Om de trainers zelf op te leiden wordt een driedaagse cursus ontwikkeld.

Partners:

- Pro Natura (SE): ecologisch onderzoeks- en consultancybureau; indiener van het project
- Inverde (BE): forum voor groenexpertise; coördinator van het project
- Ancient Tree Forum (UK): ngo die zich richt op de bescherming en het beheer van veteraanbomen; voornaamste 'exporteur' van kennis in het project
- Amigos de los Arboles Viejos (ES): ngo die zich richt op de bescherming en het beheer van veteraanbomen
- Progresul Silvic (RO): bosbouworganisatie en beheerder van duizenden veteraanbomen in 2 Natura2000-sites

Het project ging van start op 1 november 2012 en heeft een looptijd van twee jaar.

WERKING

wikkeling, wat staat voor (Liaison Entre Actions de Développement de l'Economie Rurale). Het project sluit aan bij de doelstellingen van het strategische project van het ANB, met als doel via allerlei initiatieven en projecten tot een meer' en 'beter' groen in Vlaamse steden en gemeenten te komen (ViA-doelstelling 'Groen en dynamisch stedengewest Vlaanderen'-Pact 2020).

Het project is bedoeld als uitwisselingsproject tussen gemeente Vorselaar, diverse lokale partners en Inverde. Via zowel bestaande als vernieuwende, creatieve ideeën rond groen werd Vorselaar gestimuleerd tot vergroening en een groenere uitstraling met als doel voorbeeld stellend te zijn voor andere Leadergemeenten of -regio's. Inverde's bijdrage in het project is het verlenen van informatie, inspiratie en expertise o.a. via infomomenten, samenwerking rond verschillende (participatie) processen, die gemeente Vorselaar vanuit diverse invalshoeken rond vergroenen opzet zoals verblijfgroen, speelgroen, gevel en tegelgroen, verkeersbegeleidend groen, samentuinieren, vergroenen van kerk- en buurtpleintjes en via specifieke vormingen zoals aanzet tot praktische opmaak van bomenbeheerplan.

Tijdens 2012 werden in Vorselaar een aantal acties gerealiseerd rond:

- uitstraling dorpskern + linten: aanleg duurzame en streekeigen beplantingen zoals snoephagen van aalbessen (rood/wit/zwart) en kastanje omheiningen, ontsluiten en toegankelijk maken van buurtbosje in de wijk Fazanten en Vinkenlaan
- bebloemen van gemeente: op diverse plaatsen in dorp worden langlevende bloembollenmengsels voorzien (o.a. Kerk) en bloemenweidemengsels in diverse boomcirkels aangebracht (bij historische hoeve "De Schrans"). monument/plein)
- participatie van burgers en verenigingen bij creëren van meer groen thuis en in straatbeeld en sensibiliseringsacties:
- verstelbare moestuinbakken voor mindervaliden en gepensioneerden werden, in samenwerking met Katholieke Hogeschool Kempen (KHK), gemaakt uit recyclagehout voor inwoners van het Woon- en Zorgcentrum Hof te Lande en van het gezinsvervangend tehuis De Troon. De verstelbare bakken werden tijdens Dag van het park in juli 2012 officieel in gebruik genomen. (foto)
- actie en workshop "Tuinieren in potjes en bakken" voor bewoners sociale woningen
- actie "samentuinieren": gemeente stelde een "restperceel" ter beschikking, dicht bij het dorpscentrum en op wandel - fietsafstand van sociale verkavelingen, het dienstencentrum, bejaardenwoningen om een "samenmoestuin, de Tuinfluiter" aan te leggen met kleine volkstuintjes, die op een "duurzame en ecologisch" manier zullen worden beheerd." Deze twee acties is een samenwerking tussen gemeente Vorselaar, organisatie Velt, het Welzijnsschakel 't Kiertje en tuinierders om doelgroep van kansarmen te kunnen bereiken en toegang te geven tot gezonde voeding.
- groen kunstwerk in samenwerking met Kunstkring Vorsarte
- binnengroen in gemeentehuis: plaatsen van luchtzuiverende planten in burelen en "instant groen" canvassen van landschapszichten in inkomhal gemeente Vorselaar.

3.3 Vorming

3.3.1 Cijfermateriaal

	AANTAL CURSISTEN	TOTAAL AANTAL DAGEN OPLEIDING	AANTAL VERSCHILLENDE OPLEIDINGEN	AANTAL NIEUWE OPLEIDINGEN
VORMING VOOR HET ANB	1287	108,5	69	22
CURSUSSEN	629	86	59	22
ACTIVITEITEN	392	5	3	0
TRAJECTEN	266	17,5	7	0
OA	59	30	22	0
OPEN AANBOD	3904	337	120	13
BROCHURE	1328	195,5	68	11
BOSBOUWBEKWAAMHEID	214	26	1	
BOOMVERZORGING	24	50,5	1	
BOSGROEPEN	1284	20	14	0
CURSUSSEN	222	14	11	0
ACTIVITEITEN	1000	1	1	0
REIZEN	62	5	2	0
OPENBARE BESTUREN	6	6	1	1
NATUURGROEPERING ZONIËNWOUD VZW	227	6	12	0
ERKENNINGSREGELING	374	20	10	1
CURSUSSEN	205	17	8	1
ACTIVITEITEN	169	3	2	0
STUDIEDAGEN	447	13	13	0
CONTRACTOPLEIDINGEN	1929	381,5	51	11
BOSMUSEUM	4758	102,5	29	8
ATELIERS EN LEERPADEN	4558	99	22	1
ZONDAGEN VAN HET MUSEUM	200	3,5	7	7
TOTAAL	11878	929,5	269	54

WERKING

3.3.2 Vorming voor het ANB

	# CURSISTEN	TOTAAL # DAGEN OPLEIDING	# VERSCHILLENDE OPLEIDINGEN	# NIEUWE OPLEIDINGEN
CURSUSSEN	629	86	59	22
ACTIVITEITEN	392	5	3	NVT
TRAJECTEN	266	17,5	7	NVT
DEELNAME AAN OPEN AANBOD	59	30	22	NVT

	TOTAAL
# DAGEN GEORGANISEERDE OPLEIDINGSDAGEN PV	86
# DAGEN GEANNULEERDE OPLEIDINGSDAGEN	15
# DEELNEMERS PV	629
# EXTRA OPLEIDINGEN PV	11
# DEELNEMERS IN OA (VANAF SEPT)	59

Collectieve trajecten

Vanuit het operationeel vormingsplan zijn enkele trajecten als prioritair naar voor gekomen. De trekkers van deze trajecten werden zo veel mogelijk binnen het ANB gezocht, maar konden indien nodig rekenen op de ondersteuning van Inverde.

Volgende trajecten vonden plaats in 2012:

- Handhaving:
 - Schietopleiding: 4 halve dagen per provincie (10 dagen)
 - Training geweldbeheersing: 6 dagen
 - Inspectiemethodologie: 2 dagen per natuurinspecteur (3 groepen = 6 dagen)
 - Integriteitsopleiding: 1 halve dag per natuurinspecteur (groep natuurinspecteurs ingedeeld over 2 halve dagen)
 - Vorming Cites: 1 dag per natuurinspecteur (groep natuurinspecteurs ingedeeld over 2 dagen)
- Mobiele arbeidsmiddelen (14 halve dagen)
- Ontmoetings- en themadagen (5 dagen)
- Manueel hanteren van lasten (10 dagen)
- Dilemmatraining

- Vijf trajecten werden uitgesteld naar een later moment:

- Klantgericht communiceren met de bezoeker
- Jachtwapens (voor boswachters)
- Elektriciteit BA4
- Leiding geven aan arbeiders
- Overheidsopdrachten

Individuele vormingen in bos-, groen- en natuurthema's

De werknemers van het ANB volgden ook individueel vorming. Dit na overleg met hun leidinggevende en volgens hun eigen ontwikkelnaden die zijn opgenomen in hun planning. Een deel van deze vorming –de meeste opleidingen in bos-, groen- en natuurbeheer– werd georganiseerd door Inverde (zie cijfermateriaal pagina 37).

In 2012 namen 1346 medewerkers van het ANB deel aan opleidingen georganiseerd door Inverde. We organiseerden 140,5 opleidingsdagen voor de werknemers van het ANB. Het aantal dagen ligt 50,2% hoger dan in 2011 (93,50 dagen). De ANB medewerker kon in 2012 kiezen uit 84 verschillende opleidingen, waarvan we er 18 nieuw uitwerkten.

Een overzicht van deze verschillende nieuwe opleidingen:

- Wissellereen: Inspraak recreatieve inrichting
- Water: effect van bemaling en drainage op grondwater en de effecten hiervan op ecosystemen (+ excursie Torfbroek i.s.m. INBO)
- Middaglezingen Groen in de Stad (GidS Plus): lezing Martin Hermy
- Middaglezingen Groen in de Stad (GidS Plus): Groen in duurzame stedenbouw
- Landbouw: gevolgen van grootschalige veeteelt m.i.v. bezoek aan VITO (BBT/EMIS) en emissie-arme stallenbouw
- Excursie habitats en LSVI: Antwerpse kempen - alluviaal bos
- Excursie voorbeeldhabitats en LSVI: Leemstreek - Oude bossen
- Mobiele zagerij: werkhout voor eigen gebruik
- Hameren
- Excursie: terreinbezoek moerasgebieden
- Vleermuizen: relatie tussen vleermuizen en bosbeheer
- Ecohydrologie (Regio Meerdaal) i.s.m. INBO
- Ecohydrologie (kust) i.s.m. INBO en RUG
- Excursie habitats en LSVI: Kempen - Droge en natte heide
- Excursie voorbeeldhabitats en LSVI: Kust - Duingraslanden
- Gebruik van de Airspade
- CITES wetgeving voor natuurinspecteurs
- Gemechaniseerde houtexploitatie

Nieuw is dat werknemers van het ANB zich gratis kunnen inschrijven voor opleidingen uit het open aanbod van Inverde (gericht op het brede publiek) indien deze opleiding werkgerelateerd is. Inverde ontving 59 inschrijvingen van ANB'ers voor 22 verschillende opleidingen uit het open aanbod. Dit alles is samen goed voor 30 dagen gevolgde opleidingen binnen het open aanbod van Inverde.

WERKING

Administratie, communicatie en budgetopvolging

Inverde ondersteunt de provinciale diensten met de administratie van de individuele vormingen. De provinciale diensten zijn verantwoordelijk voor de inschrijvingen van deze individuele vormingen. Inverde verzorgt rechtstreeks de inschrijvingen bij Inverde, alsook alle inschrijvingen van de werknemers van de centrale diensten in Brussel.

Het opleidingsaanbod werd via diverse kanalen naar de verschillende doelgroepen gecommuniceerd. In september ontving iedere ANB medewerker een folder. Doorheen het jaar worden de specifieke doelgroepen op de hoogte gehouden door middel van het intranet, aanspreekpunten binnen het ANB, ...

Inverde volgt het jaarlijkse ANB-vormingsbudget op, een bedrag van 200 000 euro. Wij rapporteren over de stand van zaken van het budget en de inschrijvingen voor de diverse opleidingen.

3.3.3 Contractopleidingen

Contractopleidingen vormen een belangrijk deel van alle opleidingen die worden gegeven door Inverde.

Met contractopleidingen bedoelen we opleidingen waarbij een klant een contract aangaat met Inverde voor het organiseren van een cursus enkel bestemd voor de deelnemers die de klant hiervoor uitnodigt. Dit biedt de mogelijkheid om bestaande cursussen volledig aan te passen aan de behoeften van de klant. De klant zorgt voor een locatie en eventueel voor ander materiaal (bv hout).

De verschillende doelgroepen van de contractopleidingen staan lager vermeld.

In 2012 werden 381.5 dagen praktijkopleidingen besteld waarvan 333.5 dagen praktijkopleidingen en 48 dagen theorieopleidingen.

Net als vorige jaren kennen de kettingzaagcursussen het grootste succes. We hebben werk gemaakt van de hervorming van deze cursussen naar de Europese ECS-normen.

Bij de nieuwe cursussen kennen 'Veilig werken langs de weg voor arbeiders', 'Veilig werken langs de weg voor leidinggevenden' en 'Reductie van Bestrijdingsmiddelen' een groot succes. Dit weerspiegelt zich nu reeds in de contractaanvragen voor 2013.

3.3.3.1 Lokale besturen en openbare instellingen (met uitzondering van het ANB)

Inverde is en blijft een belangrijke aanbieder van opleidingen voor de openbare groene sector. Vooral praktijkgerichte opleidingen worden veel gevraagd.

Voor lokale besturen en openbare instellingen werden in 2012 155.5 mandagen gegeven. (waarvan 133.5 dagen praktijkopleidingen en 22 dagen theorieopleidingen) De belangrijkste klanten zijn gemeenten, steden, provinciebesturen en brandweerkorpsen, maar ook andere overheidsbedrijven zoals VMM en OCMW's.

3.3.3.2 Natuur- en bosverenigingen

In 2012 werden 49 mandagen les gegeven aan Natuurpunt vzw en aan natuurverenigingen. Voor het overgrote deel waren dat opleidingen kettingzaaggebruik.

3.3.3.3 Sociale economiebedrijven

Steeds meer diensten en bedrijven doen voor het onderhoud van hun bos, natuur en groen beroep op instellingen met sociale tewerkstelling. Deze sociale economiebedrijven hechten veel belang aan het feit dat hun arbeiders en begeleiders veilig en technisch correct leren werken. Hiervoor hebben zij voor meerdere opleidingen beroep gedaan op Inverde. In 2012 waren dat 55 mandagen.

3.3.3.4 Onderwijsinstellingen

Instellingen in het reguliere onderwijs doen beroep op Inverde voor specifieke cursussen. Meestal gaat het om tuinbouwscholen die een praktijkgerichte cursus kettingzaag willen geven aan hun leerlingen. Tuinbouwscholen, hogescholen en universiteiten deden 34 dagen beroep op Inverde voor de invulling van een specifieke cursus.

3.3.3.5 Sociaal-culturele organisaties

Door sociaal-culturele organisaties werd één culinaire wandeling besteld (0,5 dag). Als gevolg van de fusie van Inverde met het toenmalige OC-ANB, heeft onze organisatie geen erkenning meer in het decreet rond sociaal-cultureel volwassenenwerk. Daarom hebben we de activiteiten naar deze doelgroep afgebouwd.

3.3.3.6 Regionale landschappen

De regionale landschappen vroegen dertien opleidingen aan, in totaal goed voor 13 lesdagen. Een opleiding werd geannuleerd wegens gebrek aan deelnemers. Demonstratiemomenten rond knot- en hakhoutbeheer en de opleiding 'Beheer van poelen en natuurlijke vijvers' kenden in 2012 bij de regionale landschappen het meeste succes.

3.3.3.7 Bosgroepen

De bosgroepen vroegen 54,5 dagen opleiding aan, goed voor 16 verschillende opleidingen. Vooral de kettingzaagcursussen blijven heel populair.

Nieuw in 2012: een cursus wetgeving met specifieke cases voor bosgroepen. Deze cursus werd ingericht op vraag van Bosgroep Antwerpen Noord met als doelgroep alle bosgroepen.

3.3.4 Open aanbod

	AANTAL CURSISTEN	AANTAL DAGEN	AANTAL OPLEIDINGEN
OPEN AANBOD	1724	223,5	160
BOSBOUWBEKWAAMHEID	214	26	1
BOOMVERZORGING	24	50,5	1

In 2012 organiseerde Inverde 160 verschillende opleidingen, goed voor 223,5 cursusedagen waarop zich 1724 cursisten inschreven. Dit betekent een stijging van meer dan 500 cursisten in vergelijking met 2011. Korte cursussen van één of twee dagen vormen het grootste deel van ons cursusaanbod. Het is reeds enkele jaren duidelijk dat deze korte opleiding erg in trek zijn.

Wanneer de cursus een voorbereiding is op het uitoefenen van een job in de groene sector zien we dat er ook interesse is in langere cursussen. Onze twee langlopende cursussen 'Bosbouwbekwaaamheid' en 'Boomverzorging' waren net zoals andere jaren weer volzet.

3.3.4.1 Planning 2013 en online kennisdelen

Tot juli 2013 zijn reeds 31 verschillende opleidingen gepland in open aanbod. In de loop van het jaar komen hier nog een aantal opleidingen bij. Maar we hebben besloten om in 2013 minder opleidingen te geven. Zo willen we voldoende ruimte creëren voor het project digitale kennisdeling. Met dit project wil Inverde werken aan de digitale ontsluiting van beheer informatie voor groen-, natuur- en bosgebieden.

Nieuwe cursussen voor 2013 zijn:

- Bandengebruik en bodemverdichting
- Kettingzaaggebruik - oprissingscursus ECS 1 - basistechnieken
- Kettingzaaggebruik - oprissingscursus ECS 2 - lichte vellingen
- Tweetakttechniek
- Veilig werken langs de weg - voor arbeiders
- Amfibieënbeheer
- Ecologisch bermbeheer

3.3.4.2 Vrijwilliger en professionele gemengd

Sinds 2012 kunnen medewerkers van het ANB zich ook inschrijven voor opleidingen voor het brede publiek. Een aantal van onze cursussen uit het open aanbod zijn ook erkende cursussen voor de bosexploitanten. Daarnaast wordt een deel van ons cursusaanbod in de week gepland. Dit heeft als effect dat een deel van onze cursussen een gemengd publiek heeft van professionelen en vrijwilligers.

3.3.4.3 Cursussen samen met partners

Inverde streeft er naar om zoveel mogelijk cursussen te organiseren met partners. Zo bekijken we ieder jaar welke cursussen we samen kunnen organiseren met de bosgroepen. In 2012 werden 15 cursussen in samenwerking met de bosgroepen georganiseerd.

De cursus natuurbeheer organiseren we al vele jaren samen met Natuurpunt educatie. Daarnaast hebben we cursussen samen met CVN (Centrum Voor Natuur- en milieueducatie) en met de regionale landschappen.

3.3.4.4 Bosbouwbekwaamheid

In september 2011 werd in respectievelijk Brussel, Gent en Diepenbeek het startschot gegeven voor de negende editie van de opleiding bosbouwbekwaamheid. Met meer dan 200 inschrijvingen waren er velen met de ambitie om het getuigschrift in de Bosbouwkunde te behalen. Hiervoor moet men zowel slagen voor een theoretisch als mondeling/praktisch examen. In september 2012 vond het theoretische examen plaats in Brussel, van de 119 deelnemers slaagden er 110. In november vond dan het mondeling/praktisch examen plaats. Van de 109 deelnemers haalden 84 deelnemers uiteindelijk het getuigschrift in de bosbouwkunde.

3.3.4.5 Boomverzorging

European Arboricultural Council

De European Arboricultural Council (EAC) is de Europese koepelorganisatie van boomverzorgers die ondermeer toeziet op de certificaten European Tree Worker (ETW) en European Tree Technician (ETT). De EAC is samengesteld uit de nationale vakorganisaties van boomverzorgers (voor België is dat BAAs, Belgian Arborist Associations). Inverde is als partnerorganisatie betrokken bij de werking van het EAC. Een Inverde medewerker is ETW-supervisor, wat inhoudt dat hij in opdracht van de EAC ter plaatse toezicht houdt op de correcte organisatie van ETW-examens in andere lidstaten. In 2012 heeft deze medewerker een ETW-examen door de Baumpflegeschule Busemann in Hamburg gesuperviseerd. De algemeen directeur van Inverde werd uitgenodigd op de jaarlijkse algemene vergadering van het EAC in Italië om het EFESC en het Europees kettingsaagcertificaat voor te stellen.

Opleiding Tree Worker

De basis voor de boomverzorgingsopleiding Tree Worker (twee jaar) is het certificaat van European Tree Worker (ETW), zoals vooropgesteld door de European Arboricultural Council. Steeds vaker wordt dit certificaat gevraagd in bestekken als standaard voor de uitvoerende boomverzorger.

In 2012 liepen vier opleidingen. Een beperkte groep cursisten van de opleiding in Gent (start 2009) rondde de vervolmakingsmodule af. De cursisten die startten in 2010 in Genk rondden het tweede lesjaar af. De cursisten die startten in Hoeilaart in 2011 rondden hun eerste lesjaar af en startten met de praktijklessen klimmen. In oktober 2012 ging het eerste lesjaar van een nieuwe opleiding in Merksem van start. Die laatste was net als voorgaande edities in geen tijd volzet (24 cursisten ingeschreven in minder dan 24u).

Examen European Tree Worker (ETW)

BAAs, de vakorganisatie van Belgische boomverzorgers, organiseert in België jaarlijks één of enkele ETW-examen(s) onder supervisie van de EAC, de Europese koepelorganisatie van boomverzorgers. Inverde is de logistieke partner van BAAs voor de organisatie van de ETW-examens in Vlaanderen: wij staan in voor de inschrijvingen, financiële opvolging, promotie, logistieke ondersteuning op het terrein, ... In 2012 organiseerde Inverde samen met BAAs één ETW-examen: op 13 oktober namen 14 boomverzorgers deel aan het examen in domein Groenenberg. Acht deelnemers hebben het examen succesvol afgelegd.

Opleiding Tree Technician

Naast het ETW-certificaat voor de uitvoerende boomverzorger, beheert de EAC ook een certificaat voor boomverzorgingsdeskundigen en leidinggevendenden in het bomenbeheer: European Tree Technician (ETT). Doelgroep zijn boomverzorgers en boombeheerders (bv. bij openbare besturen). Tot op vandaag zijn slechts in een vijftal landen ETT-certificeringen georganiseerd. Inverde is in 2010 gestart met een Tree Technician opleidingstraject. Het opleidingstraject bestaat uit korte opleidingen (één of twee dagen) over specifieke thema's uit het ETT-curriculum. De bedoeling is om zoveel mogelijk thema's uit het ETT-curriculum te behandelen voor het examen georganiseerd wordt. In 2012 vonden twee opleidingsdagen plaats (twee maal 'Bomen en schimmels - Mycological Tree Assessment'). Voor begin 2013 staat onder meer een opleiding 'Omgaan met overheidsopdrachten' gepland.

WERKING

3.3.4.6 Bosgroepen

Reis naar Nederland

Naar jaarlijkse gewoonte organiseerde Inverde een studiereis voor bestuurders en coördinatoren van de bosgroepen, alsook enkele personeelsleden van het ANB. In 2012 trokken we met 36 deelnemers naar Nederland. We bezochten als eerste de Hollandse Hout, een circa 900 hectare groot aaneengesloten bosgebied met een leeftijd van ongeveer 35 jaar en waar de functies recreatie, natuur en bosbouw elkaar versterken in een aantrekkelijk en veelzijdig bos. Vervolgens was het kroon-domein Het Loo aan de beurt. Het kroon-domein beslaat ongeveer 10.000 hectare, waarvan bijna 8.500 hectare bos, 1.700 hectare heide en 300 ha grasland. Van origine was het domein het jachtgebied van de Nederlandse koninklijke familie.

De tweede dag bezochten we een 750 hectare groot gemeentebos in Apeldoorn op de Veluwe. Sinds 1980 is gestopt met het systeem van kaalkappen van de dennen, omvorming wordt hier nu gerealiseerd door doordunnen, waarbij inlandse eik en grove den bevoordeeld worden ten opzichte van andere soorten. Als voorlaatste stop deden we Landgoed Twickel aan in de provincie Overijssel, een schoolvoorbeeld voor een goed beheerde private eigendom met veel gevoel voor zowel inkomsten, bosinstandhouding, natuurwaarden behartigen als ook nog een eigen renderende zagerij (sinds 1771!) beheren. Op vrijdag ten slotte waren we te gast bij de collega's van de Bosgroep Zuid-Nederland waar we kennis konden maken met hun vernieuwende aanpak inzake bestrijding van Amerikaanse vogelkers, waarbij deze laatste niet altijd bestreden wordt maar ook getolereerd en zelfs positief aangewend als toekomstboom in bepaalde situaties.

Brandhoutdag

Op 25 november vond de brandhoutdag plaats, in samenwerking met de bosgroep Houtland vzw, de bosgroep IJzer & Leie vzw, het Regionaal Landschap Houtland vzw, de Provincie West-Vlaanderen en het ANB. Er waren ruim 1000 deelnemers. In de voor-middag was er een openbare brandhoutverkoop van het ANB, daarnaast waren er doorlopend infostanden, ruim dertig verschillende commerciële standhouders, en een twintigtal demo's en lezingen verzorgd door Inverde. De dag werd afgesloten met een receptie ter gelegenheid van het tienjarig bestaan van de bosgroep Houtland.

Coördinatoren tweedaagse

In 2012 organiseerde Inverde de jaarlijkse tweedaagse voor de bosgroepen-coördinatoren, in en rond Rochehaut (Wallonië). De eerste dag was voorzien om de hele dag te vergaderen en 's avonds een teambuildingsactiviteit voor de bosgroepen. De tweede dag organiseerde Inverde bij wijze van vorming een excursie met Pascal Balleux, bosbouwingenieur en directeur van het CDAF te Chimay. Hij had het onder andere over de verbetering van het milieu met betrekking tot het ecologisch evenwicht bos - wild, controlemaatregelen voor wild, individuele en collectieve wildbescherming, opportuniteiten van men-ging, natuurlijke verjonging van boskers en andere edele boomsoorten, hakhout en ten slotte nog een portie bosbouwkun-dige en vegetatiekundige aspecten.

3.3.4.7 Centrum Voor Natuur- en milieueducatie vzw

Het Centrum voor Natuur- en Milieueducatie organiseert cursussen over natuur en milieu. De cursus natuurgids is de meest bekende uit het aanbod. De vervolgmodule bosnatuurgids is de laatste stap in het cursus-traject natuurgids. Bedoeling van deze cursus was het opleiden van enkele bosnatuurgidsen, die in de toekomst rondleidingen gidsen in het Aelmoeseneiebos te Gontrode. CVN heeft voor deze editie ook enkele lesgevers van Inverde ingeschakeld om een aantal lesdagen te verzorgen (drie halve lesdagen).

3.3.6 Erkenningregeling

De cursussen voor de erkende bosexploitanten kenden in 2012 een lichte uitbreiding. Dankzij de jarenlange inspanningen van Inverde voor de erkende bosexploitanten, kunnen we ondertussen bogen op een solide reputatie in de sector.

In 2012 vond de sectordag bosexploitatie plaats in Huizingen, het evenement was volzet met 150 deelnemers. Verschillende workshops kwamen aan bod: keuring van bosbouwmachines, ladingzekerheid, EHBO, moderne kettingzaagtechniek en overname van bedrijven. Nieuw voor dit jaar was een twee uur durend plenair debat met alle aanwezigen. Het panel werd voorgezeten door mensen van het ANB, de UVB en het erkenningscomité.

De basisopleiding bosexploitatie, een pakket van 30 lessen, werd in 2012 vijf maal ingericht. Bij de basisopleiding stellen we vast dat er steeds meer jonge startende bosbouwers deze cursus volgen. Dit in tegenstelling tot de voorbije jaren, toen er een overwicht was van mensen die al tientallen jaren in het vak zitten maar nog niet administratief erkend waren. Dit geeft ons de mogelijkheid om meer op maat van de werkelijke doelgroep van de basisopleiding te werken en zo de sector naar de toekomst toe te blijven ondersteunen.

Het gebruik van de nieuwe afstandsbediende lier in de permanente vormingen is een succes, zowel voor het ondersteunen van moeilijke vellingen als voor het uitslepen van boomstammen.

3.3.7 Studiedagen

AANTAL DEELNEMERS	TOTAAL AANTAL DAGEN OPLEIDING	AANTAL VERSCHILLENDE OPLEIDINGEN
447	13	13

Inverde beschikt over uitgebreide expertise inzake de organisatie van studiedagen en symposia. In het kader daarvan ondersteunt Inverde het ANB bij de organisatie van studiedagen, symposia en andere inhoudelijke activiteiten. De ondersteuning kan variëren van een beperkte basisondersteuning (bv. digitale uitnodiging versturen, inschrijvingen opvolgen) tot de volledige organisatie van de activiteit en evaluatie na afloop. De ondersteuning kan inhoudelijk zijn (vanuit een vraaggestuurde instelling ontwikkelt Inverde de inhoud van de studiedag in samenspraak met het ANB) en/of praktisch (Inverde verzorgt wanneer gewenst ook de administratieve en logistieke organisatie van de studiedag).

In 2012 werkte Inverde mee aan de volgende evenementen:

- Starters in het natuur- en bosonderzoek, 16 maart 2012

Onderzoekers met maximaal vier jaar professionele ervaring kunnen tijdens deze studiedag lezingen of postervoorstellingen geven. Op deze editie waren 95 aanwezigen, overwegend studenten. Naast de elf lezingen werden er ook posters voorgesteld.

Het ANB zorgde voor een zaal, drank en broodjes. Er waren lezingen van onderzoekers verbonden aan de universiteiten van Gent, Leuven, Antwerpen en Brussel, evenals van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek. De eindspreker was Prof. Hans Van Dyck van het Earth and Life Institute van de Universiteit catholique de Louvain UCL, met een toespraak over het functioneel habitatconcept in ecologie, evolutiebiologie en natuurbehoud.

Starters in het **natuur- en bosonderzoek**
jonge wetenschappers stellen hun onderzoek voor

DONDERDAG 16 MAART 2012
van 9.00u tot 18.00u

Plaats
Auditorium in het Koninklijk Concertgebouw
Koning Albert II zaal 'D' Brussel

Info & Inschrijving
aan Inverde
www.inverde.be
e-mail: info@inverde.be
tel: 028.28.194

Deelname is gratis
broodje en koffie inbegrepen

Op vrijdag 16 maart stellen jonge wetenschappers die in Vlaanderen bezig zijn met natuur en bos in de kroon van hun onderzoek voor. Ze brengen lezingen en posters voor.
De natuur- en boswetenschappen zijn zeer divers. Maar de onderzoeken zijn allemaal heel interessant om ons een beter idee te geven van de natuur.
Naam, vakgebied en discussie op deze wetenschappelijke studiedag voor starters in het bos- en natuuronderzoek. De presentie bij Inverde op Vlaanderen, maar er worden ook resultaten uit andere landen verwacht.
Alle aanmeldingen kunnen een stem uitspreken op hun favoriete poster en presentatie. De auteur van de verkocht poster en presentatie krijgen een prijs.

WERKING

- **Studiedagen 'De juiste boom op de juiste plaats' i.k.v. GidS, 18 en 26 april 2012**

'De juiste boom op de juiste plaats'... het is een slogan die intussen welbekend is, maar nog al te vaak dode letter blijft. Tijdens deze studiedagen in het kader van Gids gingen we dieper in op dit essentieel uitgangspunt van een duurzaam bomenbeheer: een goede boomsoortkeuze. Nog al te vaak gebeurt de boomsoortkeuze op basis van parameters die eigenlijk niet prioritair zijn: bloemkleur, herfstverkleuring, ... Veel belangrijker zijn standplaatsfactoren als bodemtype, vochtigheidsgraad van de bodem of doorwortelbare ruimte.

Inverde gaf een presentatie over de Bomenwijzer, instrument voor een duurzame boomsoortkeuze. Annemiek Van Loon, zelfstandig adviseur en bomenconsulente heeft uitleg gegeven over boomsoortkeuze en groeiplaatsinrichting in de praktijk. De impact van de aanwezigheid van gasleidingen op het 'plannen' van bomen werd uit de doeken gedaan door Wim Verlinde van Fluxys. Jan Moereels van de gemeente brasschaat heeft hierna stilgestaan bij het beheer van het openbaar groen en boomsoortkeuze in Brasschaat. Inverde sloot af met een korte voorstelling van het handboek 'Het beheer van veteranenbomen' en het voorbeeldbestek boomverzorging in openbaar groen. Er waren op de twee studiedagen 231 aandachtige deelnemers.

- **Werkbezoek groeiplaatsconstructie, 20 april 2012**

In onze versteende verstedelijkte omgeving is het geen sinecure om bomen te laten uitgroeien tot grote, gezonde exemplaren. De claim op de ondergrondse ruimte is groot: er liggen kabels en leidingen, riolering, fundering voor huizen, voetpaden en wegen. In de meeste gevallen trekt de boom aan het kortste eind en moet hij genoegen nemen met een plantvakje van enkele kubieke meter, omgeven door beton. Een pak minder dus dan de meer dan 100 kubieke meter grond die een statige eik of linde nodig heeft om zorgeloos te kunnen uitgroeien. Het resultaat zijn straatbomen die al enkele jaren na aanplant beginnen te kwijnen en uiteindelijk nooit zo statig worden als ze werden ingetekend.

Dit werkbezoek met 38 deelnemers startte met een inleiding over doorwortelbare ruimte voor bomen in verharding met veel passie gegeven. Hierna was er een voorstelling van Tree Box HP. De kadering van het project in de visie van stad Dendermonde werd door een werknemers van de stad Dendermonde uit de doeken gedaan. De projectleider van Cochuyt - De Smet BVBA stond stil bij de praktische ervaringen van de aannemer. Er werd afgesloten met een begeleid werkbezoek.

- **Energie uit grasmaaisel: gunstige perspectieven, 26 april 2012**

In grasmaaisel van weiden en bermen schuilt nog heel wat kracht. Als het maaisel vergist, kunnen de vrijgekomen gassen elektriciteit opwekken. Zo kan 1.000 ton vergist gras ongeveer 100 gezinnen een jaar lang van groene stroom voorzien. Deze nieuwe manier om duurzame energie opwekken is uitdagend en veelbelovend.

Het eerste onderwerp werd aangesneden door de heer Alain De Vocht, werkzaam voor de UHasselt en PHL. Zijn presentatie had als titel: "Grasmaaisel, van last tot lust". Anja Delief van de PHL stond hierna stil bij de inventarisatie van berm- en natuurmaaisel. Ruben Guisson van het VITO gaf meer uitleg over vergisting van grasmaaisel: techno-economische bespreking. Han Jansen van Jansen Wijhe deed de vergisting van natuurgras in Noord-Nederland: praktisch en economisch uit de doeken. Juridische en beleidsmatige aspecten van grasvergisting, kwamen aan bod door Francies van Gijzeghem van ODE.

Overzicht van alle evenementen waarbij Inverde betrokken was:

TITEL	DATUM	AANTAL DEELNEMERS
VOORSTELLING BOSWIJZER	24 februari 2012	40
STARTERS IN NATUUR- EN BOSONDERZOEK	16 maart 2012	95
STUDIEDAGEN 'DE JUISTE BOOM OP DE JUISTE PLAATS'	18 april 2012	122
	26 april 2012	109
WERFBEZOEK GROEIPLAATSCONSTRUCTIES	20 april 2012	38
ENERGIE UIT GRASMAAISEL: GUNSTIGE PERSPECTIEVEN	26 april 2012	95
STUDIEDAG KRUIDACHTIGEN	14 juni 2012	193
DEMODAG GRASVERGISTING MET ECOPROJECTS, VITO, BIOGAS-E	6 juli 2012	52
KLANKBORDGROEP KOBE B9 WIJZE BIOMASSVERKOOP	12 september 2012	65
STUDIEDAG MIP-PROJECT LIMBURGS GROEN VOOR EEN GROENE ECONOMIE	21 september 2012	56
AFSLUITENDE STUDIEDAG GRASKRACHT	25 september 2012	110
INVEXO-EINDSYMPOSIUM	27 september 2012	216
IHD-FORUM (VOOR ANB)	11 oktober 2012	77
FOCUS 2013 (VOOR ANB)	10 december 2012	100
KLANKBORDGROEP KOBE B1 'DRAAGKRACHT VAN BOSSEN VOOR VERHOOGDE BIOMASSA OOGST'	18 december 2012	25

WERKING

3.3.8 Bosmuseum Jan van Ruusbroec

Bezoekersaantallen

In 2012 bezochten ruim 11.000 mensen het bosmuseum. Er is nog steeds een traditionele kleine voorjaarspiek rond de maand mei, maar de herfstkleuren van het najaar blijven de meeste bezoekers naar het bosmuseum lokken.

Natuurateliers

Ook in 2012 werd de werking van het bosmuseum naar de scholen uit Vlaams-Brabant en naar de Vlaamstalige scholen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bestendig.

Voor deze scholen kregen we voor het schooljaar 2011-2012 opnieuw een subsidie gekregen van de provincie Vlaams-Brabant en van de Vlaamse Gemeenschapscommissie.

In 2012 is verder gewerkt aan de professionalisering en uitbreiding van de natuureducatieve activiteiten. Voor elke leeftijds-klasse (vanaf het 1ste kleuterklasje tot de eerste graad ASO) bestaan er uitgeschreven leerpaden of ateliers.

In 2012 werd opnieuw een nieuw leerpad uitgewerkt in functie van het thema van de week van het bos: 'iedereen welkom'. Als onderwerp kozen wij de vleermuizen: 'graaf Vlerulla heet je welkom', dit leerpad werd uitgewerkt voor de 1ste en 2de graad LO. Met 29 aanvragen in het najaar werd dit meteen het meest succesvolle leerpad van 2012.

De gidsen die in 2011 het diploma natuurgids behaalden, werden zoveel mogelijk ingeschakeld. Zij waren welgekomen gezien het grote aantal bezoekers in het najaar (zie tabel).

Een samenwerking met het PEFC resulteerde in vijf ateliers 'boombakjes en/of nestkasten timmeren'. Deze ateliers, inbegrepen het materiaal, werden door de organisatie gratis aangeboden.

Een digitaal evaluatieformulier werd naar de scholen verzonden. De weinige antwoorden (20) waren positief.

De leerpaden werden begeleid op twee verschillende locaties in het Zoniënwoud: de omgeving van het GC de Bosuil (Jezus-Eik) en het gebied rond het bosmuseum Jan van Ruusbroec (Hoeilaart).

Een overzicht van het aantal aangevraagde natuurateliers:

(Ander = Zomerschool, opvangcentra, klassen die geen deel uitmaken van Vlaams-Brabant of het Brussels Hoofdstedelijk Gewest).

	VLAAMS-BRABANT	BRUSSELS HOOFDSTEDE- LIJK GEWEST	ANDER	TOTAAL
NAJAAR				
KLASSEN	114	59	3	176
LEERLINGEN	2225	1069	29	3323
VOORJAAR				
KLASSEN	13	13	38	64
LEERLINGEN	245	197	793	1235

In 2012 werden er 240 leerpaden/ateliers aangevraagd, waaraan totaal 4558 leerlingen deelnamen. In 2011 waren dat 196 leerpaden en 3955 leerlingen.

De stijging van het aantal leerpaden zowel in het voorjaar (+14) als in het najaar (+30) is vooral toe te schrijven aan scholen uit de onmiddellijke omgeving (Overijse en Hoeilaart).

Tijdelijke tentoonstellingen

In het najaar van 2012 kon het bosmuseum uitpakken met een tentoonstelling over koestersoorten.

Zondagen van het museum

In 2012 werden zeven Zondagen van het Museum georganiseerd:

- Inheemse amfibieën en reptielen, door Robert Jooris op 1 april
- Voorjaarskruiden, gezond groen, door Anne Lannoo op 6 mei
- Het landschap van het Zoniënwoud, door Johan Van Roy 3 juni
- Spinnen, door Koen Van Keer op 2 september
- Paddenstoelen, door Hans Vermeulen op 7 oktober
- Beheerplan Zoniënwoud, door Patrick Huvenne op 4 november
- Jan van Ruusbroec, door Rob Faesen op 2 december

Film in het bos

Op donderdag 30 augustus organiseerde het bosmuseum in samenwerking met de Bos+, Natuurgroepering Zoniënwoud vzw en het regiokantoor Groenendaal voor de opnieuw een openlucht filmvoorstelling in het Zoniënwoud.

Deze keer viel de keuze op de film 'Rango'. Voor het eerste keer in negen jaar kon de filmvertoning wegens te slecht niet buiten plaatsvinden. De alternatieve locatie, de grote zaal van het bosmuseum, veel evenzeer in de smaak bij de bezoekers, die desalniettemin talrijk kwamen opdagen.

3.3.8 Vorming in de kijker

3.3.8.1 Groensafari's

Natuurlijker en natuurbegraafplaatsen, toekomst of fictie in Vlaanderen?

Begin oktober organiseerde Inverde in het kader van het Groen in de Stad (Gids) project van het ANB een tweedaagse Groensafari naar Nederland, in samenwerking met de beheerders van de bezochte locaties en een vertegenwoordiger van Landinzicht. Aan deze tweedaagse groensafari namen een twintigtal mensen deel uit verschillende sectoren: landschaps-architecten, studie & adviesbureaus, gemeentediensten, het ANB, funerair erfgoed, sociale tewerkstelling en tot slot een begrafenisondernemer die als eerste een milieuvriendelijke doodskist introduceerde op de Belgische markt.

Op natuurbegraafplaatsen wordt uitsluitend milieuvriendelijk materiaal gebruikt. Onderhoud gebeurt niet, meestal is het zelfs niet toegestaan. De natuur mag haar gang gaan. In steden worden begraafplaatsen door plaatsgebrek steeds vaker gezien als alternatief voor toekomstige openbaar groene ruimten. Het concept van natuurbegraafplaatsen kan in de stad een bijkomend alternatief bieden als plekken waar fauna en flora en kansen krijgen en waar aan recreatie kan worden gedaan. Voor het uitvaartwezen kan dit concept inspelen op de maatschappelijke vraag naar een meer milieubewuste of 'terug naar de natuur'-uitvaart.

Het doel van deze studiereis was om zowel kennis te maken met diverse types van het concept natuurbegraafplaatsen, zoals het al in Nederland bestaat en om enkele praktijkvoorbeelden van groene begraafplaatsen te bezoeken, die zonder bestrijdingsmiddelen worden beheerd. Voor heel wat Vlaamse steden en gemeenten is het omvormingsbeheer op begraafplaatsen (vergroenen) door verbod van bestrijdingsmiddelen namelijk zeer actueel. Daarnaast werden twee uiteenzettingen door twee externe sprekers gegeven.

Groensafari De Groene Loper: het meest groene infrastructuurproject van de Benelux

Een groots infrastructuurproject met een stevig groen accent in een stad met een gloednieuwe structuurvisie. Dat was de aanleiding van de groensafari die het ANB, Inverde en Connect in september organiseerden naar Maastricht.

De safari kaderde binnen het project Groen in de Stad van het ANB dat dit jaar onder de naam 'Groene Bedoelingen' helemaal in teken staat van de voordelen van groen in steden.

De A2, een autoweg met 2x2 rijstroken, gaat in Maastricht over in de N2. De A2 is een doorn in het oog van Maastricht-Oost dat al jaren geteisterd wordt door geur- en geluidsoverlast. Een aanzienlijk deel van de A2 wordt de volgende jaren ondergronds gebracht in een dubbellaagse tunnel. Bovenop de tunnel komt een recreatief lint met meer dan 2000 lindebomen. Hierdoor gaat 80% van het huidige verkeer ondergronds waardoor bovengronds een woonerfklimaat ontstaat.

3.3.8.2 Veiligheid

In het kader van de campagne 'Ik herstel liever de natuur dan mezelf' (zie pagina 27) werkte Inverde verschillende opleidingstrajecten uit.

Aan de werknemers van het ANB boden we de tool LMRA of Laatste Minuut Risico Analyse aan. Hiermee willen we het principe van 'eerst denken en dan doen' laten toepassen, zowel bij arbeiders als bij administratieve medewerkers.

Voor de leidinggevenden van het ANB organiseerde Inverde de opleiding 'hiërarchische lijn'. Hierbij lag de focus op de verantwoordelijkheid als leidinggevende en de rol binnen de aankoopprocedure van het ANB. Deze opleiding is een vervolgtraject met verschillende onderwerpen, gespreid over meerdere jaren.

Als vervolg op het opleidingstraject rond mobiele arbeidsmiddelen binnen het ANB organiseerde Inverde in het najaar een cursus 'ladingzekerheid', mede op vraag van de werknemers zelf. Immers, een aanhanger zekeren met hout of andere materialen lijkt eenvoudig. Maar dagelijkse verkeersberichten over ladingverlies bewijzen het tegendeel. In tegenstelling tot andere cursussen ladingzekerheid, richt deze opleiding zich hoofdzakelijk tot tractorgebruikers of werknemers met een rijbewijs BE.

3.4 Dataverzameling

3.4.1 Ondersteuning van het ANB op het vlak van beheer van databanken en rapportering

3.4.1 POBW

Bij het ANB is in 2011 de POBW-databank in gebruik genomen. POBW staat voor Plannen & Opvolgen beheerwerken. Deze databank wil gegevens over uitgevoerde beheerwerken op een uniforme manier binnen het ANB verzamelen.

In de POBW-databank wordt van alle beheerwerken, uitgevoerd op de terreinen van het ANB, bijgehouden welk werk, waar, wanneer en door wie is uitgevoerd. Van beheerwerken door ANB-arbeiders uitgevoerd wordt ook de werkduur genoteerd. Bij uitbestede werken wordt verwezen naar het bestek zodat de kost achterhaald kan worden.

Naast een ondersteunende rol en het inspelen op verschillende rapporteringsbehoeftes heeft POBW ook tot doel om zicht te krijgen op de kostenefficiëntie van beheerwerken.

In dit tweede jaar van gebruik werd de functionaliteit van POBW verder uitgebreid in functie van de behoeftes. Zo is onder meer een automatische kwaliteitscontrole ingebouwd en een rapporteringsmodule gelanceerd. Deze module stelt de gebruiker in staat om via standaardrapporten zelf de databank te bevragen.

In 2012 is de eerste analyse gebeurd op Vlaams en provinciaal niveau van de gegevens die het voorgaande jaar werden verzameld. Dit resulteerde in één overkoepelend rapport en een rapport per provincie. Deze zijn op verschillende fora (o.a. boswachters- en arbeidersdagen) gepresenteerd en ook op het Intranet van ANB ter beschikking gesteld. Er is eveneens een rapport bestemd voor de buitenwereld gemaakt. Dat werd gepubliceerd op de Inverde-website.

In de loop van het jaar werd voor de analyse van gegevens van een aantal ad hoc rapporten de nodige input geleverd. Ook in de toekomst zullen nog nieuwe mogelijkheden worden toegevoegd. Zo is een ontwerp gemaakt van een nieuw registratiescherm en is er een behoefte-analyse gebeurd in alle regio's ter voorbereiding van de nog te bouwen planningsmodule.

Ter ondersteuning van de gebruikers bij het dagdagelijkse gebruik van de databank is de helpdeskondersteuning verder gezet.

Bosdat

Bosdat is een databank waarin bos- en vegetatie-opnames worden gestockeerd en geanalyseerd die werden geïnventariseerd bij de opmaak van een nieuw beheerplan. Naast het ANB zelf, maken ook externen (bv. studie bureaus, provinciale overheden, universiteiten, bosgroepen, ...) gebruik van deze databank. Voor al deze gebruikers werd de vereiste ondersteuning geleverd, gaande van ondersteuning bij de dagdagelijkse werking tot hulp bij specifieke rapportering.

3.4.2 Databank houtverkoop

We streven er naar om de processen van de houtverkoop te automatiseren en de statistieken beschikbaar te stellen. In 2012 is hierin een grote stap gezet.

Eenzijds hebben we heel wat inspanningen geleverd om de statistieken van de houtverkoop van 2008 t.e.m. 2011* gebruiksklaar te maken voor verdere analyse. Dit leverde enkele interessante conclusies op.

Zo stelden we vast dat de houtopbrengsten tussen 2008 en 2011 een stijgende trend vertonen. Als we over dezelfde periode naar de verdeling over de provincies kijken, zien we dat Brabant de koploper is in aantal m³ verkocht hout (figuur...), op de voet gevolgd door Antwerpen en Limburg. Oost-Vlaanderen en West-Vlaanderen sluiten het rijtje af.

* Komt overeen met de dienstjaren 2009 t.e.m. 2012

JAAR	OPBRENGST
2008	3.009.096
2009	2.468.891
2010	3.869.650
2011	3.769.698

fig. 17 • overzicht houtopbrengsten 2008-2011, in EUR

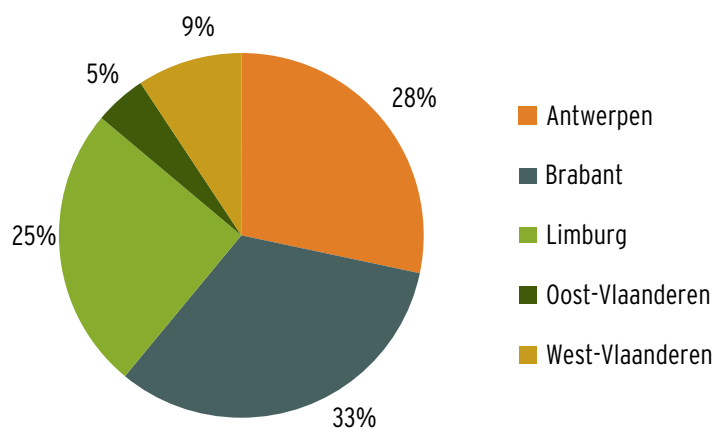

fig. 18 • verdeling verkocht houtvolume over provincies, totaal 411.748m³

Verder leerden de statistieken ons o.a. ook dat we meer naaldhout dan loofhout verkopen en dat het aandeel FSC-hout dat we verkopen ook blijft stijgen.

Naast de studie van de statistieken uit het verleden, verbeteren we onze toekomstige informatieverzameling door verder te bouwen aan de databanken. Zo is in 2012 in enkele regio's de nieuwe IT-applicatie van het ANB 'Ivanho' opgestart. Dankzij deze databank zullen de gegevens van de houtverkoop in de toekomst sneller beschikbaar zijn. In 2013 zal Invanho operationeel zijn in alle regio's.

Binnen Inverde is daaraan gekoppeld de vernieuwde Ohio-databank opgestart. Deze zal ook de betalingsopvolging van de houtverkoop en de rapportage hierover makkelijker maken.

WERKING

3.4.3 Bosgroepensite

Op 1 oktober werd de nieuwe bosgroepenwebsite gelanceerd, opgebouwd rond een Content Management System. Door dit systeem kunnen de bosgroepen en de Koepel de website zelf inhoudelijke uitbouwen en verder up-to-date houden. Via de website is ook een applicatie geïntegreerd die dient als rapporteringstool voor een aantal basisgegevens (houtverkopen ...). Inverde financierde het volledige project. Zo blijft Inverde investeren in de goede werking van de bosgroepen en dus het Vlaamse (privé)bos(beheer).

3.5 Nieuwe publicaties

In 2012 stond in Inverde mee in voor de realisatie van een nieuw Technisch Vademecum Harmonisch Park- en Groenbeheer, dit maal met als thema Kruidachtigen. Dit vademecum wil het gebruik van kruidachtigen in Vlaanderen sterker op de kaart zetten, niet langer als experiment, maar als volwaardig onderdeel van het groen. Dit vademecum brengt heel veel gekende, maar verspreide kennis uit binnen- en buitenland samen, waarbij we ervan kunnen uitgaan dat de buitenlandse bevindingen overdraagbaar zijn naar Vlaanderen.

Daarnaast zorgde Inverde voor de vertaling (en gedeeltelijke herwerking) van een boek over het beheer van veteranenbomen, geschreven door de Engelse biologe Helen Read.

In het boek ligt de nadruk op de waarde die oude bomen hebben vanuit historisch, maar vooral vanuit ecologisch oogpunt. In onze hedendaagse maatschappij worden bomen vanuit veiligheidsoverwegingen of onwetendheid vaak geveld voor ze de kans krijgen om die laatste levensfase in te gaan. Terwijl veel (maar zeker niet alle) veteranenbomen perfect te beheren zijn en nog honderden jaren al aftakelend kunnen verder leven.

Het boek zal begin 2013 verkrijgbaar zijn.

1. Personeel

1.1 Personeelsbezetting

In 2012 kende Inverde verschillende personeelsbewegingen. Vier personeelsleden verlieten de organisatie en zeven nieuwe personeelsleden werden aangeworven. Op 31 december 2012 kende Inverde 43 personeelsleden en 36,4VTE.

De gemiddelde leeftijd van de teamleden is momenteel 38 jaar. Er zijn 24 vrouwen en 19 mannen aan de slag.

Naast de vaste VTE werken we samen met één consultant die het luik business development mee vorm geeft. In 2012 werkte een tijdelijke medewerker enkele maanden mee aan de databank van de houtverkopen.

1.1.1 Stagiairs, jobstudenten en vrijwilligers

Tijdens de zomermaanden bood een jobstudente communicatiewetenschappen ondersteuning aan de communicatiecel. Een student filmregie voerde in 2012 als jobstudent enkele korte opdrachten uit. Een derde student werkte in de zomer gedurende een maand mee aan de berminventarisatie, in het kader van het project Graskracht.

We stelden ook drie jobstudenten tewerk in het Vlaams Bezoekerscentrum De Nachtegaal in De Panne. Zij werkten tijdens het toeristisch seizoen als hulp in de cafetaria.

De bosgroepenwebsite onderhielden we via inbreng van de bosgroepen en het ANB. Een vrijwilligster nam dit voor haar rekening.

2.2 Interne vorming

In 2012 volgde onze collega's 1269 uur opleiding. De organisatie betaalde hiervoor totaal 11 541,82 euro inschrijvingsgeld. Er werd vooral aandacht besteed aan de individuele opleidingsnoden, die aan bod kwamen in de planningsgesprekken met de medewerkers.

2. Financiën

In 2012 vond een personeelswissel plaats in de functie van financieel coördinator. De financiële processen ondergingen geen significante wijzigingen, met uitzondering van de veranderingen die het gevolg waren van de toetreding tot het Centraal Financieringsorgaan (CFO) van de Vlaamse Overheid. Door deze toetreding belegt Inverde haar middelen niet meer zelf en ontvangt zij bijgevolg ook geen rente meer uit financiële activa.

Tegelijkertijd met de toetreding tot het CFO, schakelde Inverde om naar de nieuwe huisbankier van de Vlaamse overheid, namelijk ING.

Tot slot werden werd de debiteurenopvolging voor de houtverkopen verder verbeterd.

3. Communicatie

Op het vlak van communicatie werden ook in 2012 verschillende nieuwe acties ondernomen naar verschillende doelgroepen. Hierbij maken we gebruik van zowel de traditionele dragers (bv. brochures, flyers, folders) als van digitale media (elektronische nieuwsbrieven, e-mailings, variërende banner in de e-mailondertekening).

Eén van de belangrijkste communicatie-acties van 2012 is de herwerking van de website www.inverde.be

De herwerking is tweeledig. Enerzijds is de website inhoudelijk uitgebreid zodat hij niet langer beperkt is tot enkel het opleidingsaanbod. De website zal voortaan fungeren als volwaardig communicatie-instrument over het volledige aanbod van Inverde. Daarnaast is de website ook visueel volledig herwerkt, in een nieuwe opmaak met verschillende 'blokken' per deel van het expertisecentrum.

In het kader van de vernieuwde website hadden we de eer en het genoegen om samen te werken met topfotograaf Michiel Hendryckx. Hij stemde erin toe om van alle teamleden een portret te maken.

De vernieuwde huisstijl van de Inverde website werd verder doorgetrokken naar andere communicatiedragers. De cursusbrochure kreeg een nieuwe opmaak in dezelfde lijn. Bovendien hebben we de cursusbrochure herwerkt van een boekje van ruim 60 pagina's tot een krantje ter grootte van een A3. Op die manier dragen we ons steentje bij tot het milieu (minder papier) en zetten we een nieuwe stap in de richting van meer en betere digitale communicatie.

Het jaar 2012 was een feestjaar voor Inverde; de organisatie bestaat immers 20 jaar. Naast een groot feest in het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen organiseerden we in het kader van het twintigjarig bestaan een online zomerwedstrijd naar het brede publiek. Van juli tot en met september plaatsten we om de drie weken een meerkeuzevraag op de website. Bij iedere vraag waren prijzen te winnen die telkens gerelateerd waren aan een aspect van onze werking. Meer dan 1900 mensen namen deel aan de wedstrijd. Bovendien abonneerden ruim 620 van deze deelnemers zich op de elektronische nieuwsbrief van Inverde.

In het najaar mocht Inverde een weeklang de blog van Job.Vlaanderen verzorgen. Een prima gelegenheid om onze organisatie voor te stellen aan een totaal verschillende doelgroep.

4. Kwaliteit

Organisatiebreed

Er is een inventaris van alle processen van Inverde. Uit deze lijst werden de kritieke processen geïdentificeerd. In de loop van 2012 werden zes kritieke processen uitgeschreven. De resterende kritieke processen zullen in de loop van 2013 uitgeschreven worden door de proceseigenaars, in overleg met de procesteams.

Klachtenwerking

Sinds 2009 beschikken we over een uitgeschreven klachtenprocedure. Daarmee willen we klachten consequent afhandelen worden op een manier die zoveel als mogelijk alle partijen tevreden stemt. Elke klacht wordt geregistreerd, net als de genomen stappen om aan de klacht tegemoet te komen. Bij elke klacht evalueren we of er structurele maatregelen nodig zijn om de werking bij te sturen en de situatie die aanleiding gaf tot de klacht in de toekomst te vermijden.

Onze procedure voor klachtenbehandeling kan u vinden als bijlage 1.

In 2012 ontvingen we slechts vijf klachten. Deze klachten konden op een goede manier en binnen een redelijke tijdspanne afgehandeld worden.

Opleidingen

Inverde evalueert sinds 2001 een systematische wijze de cursussen. Meestal wordt een standaardevaluatie verstuurd, met vragen die peilen naar de mate waarin de opleiding tegemoet kwam aan de verwachtingen, de tevredenheid over de inhoud van de cursus, de lesgever, de praktische organisatie van de cursus, ... Voor nieuwe cursussen of cursussen die herwerkt werden, versturen we een meer uitgebreide bevraging. Hierdoor kan de kwaliteit van deze nieuwe of aangepaste producten nog beter op punt worden gesteld op basis van de feedback van de deelnemers.

De tevredenheidscijfers liggen traditioneel erg hoog en ook voor 2012 is dit niet anders: 79% van alle cursusdeelnemers geeft aan tevreden te zijn over de inhoud van de cursus. Uitgebreide tevredenheidscijfers zijn in bijlage 2 terug te vinden.

In de e-mail die deelnemers ontvangen met de link naar de vragenlijst, verwijzen we ook naar de klachtenverantwoordelijke, om ook via die weg feedback van deelnemers te kunnen ontvangen.

Kwaliteitslabel

Inverde staat erop de kwaliteit van haar opleidingen door onafhankelijke beoordelaars te laten meten. Hiervoor wordt reeds geruime tijd beroep gedaan op het Cedeo-kwaliteitslabel. Ook eind 2012 deed Cedeo een telefonische bevraging van willekeurige vormingsdeelnemers bij Inverde. De resultaten waren erg positief waardoor onze Cedeo-erkenning opnieuw voor drie jaar verlengd werd.

Audit

In 2012 hadden we de controle van de jaarrekeningen door de bedrijfsrevisor, het rekenhof, de inspectie van financiën, IVA Accounting en de beheerorganen. De werking werd bijgestuurd op basis van de aangegeven verbeterpunten.

1. Klachtenprocedure

1.1 Doel van de procedure

Deze procedure dient om de behandeling van klachten binnen de organisatie te structureren. Door deze structurering dienen klachten van klanten (zowel intern als extern) zodanig te worden ontvangen, geregistreerd, behandeld en geëvalueerd dat:

- de klant zo goed als mogelijk tevreden wordt gesteld en
- herhaling van de klacht wordt voorkomen.

1.2 Werkwijze

Een klacht ontvangen en registreren

Iedere medewerker van Inverde mag klachten van klanten ontvangen. De medewerker registreert deze klacht direct na ontvangst. Afhankelijk van de aard of ernst van de klacht wordt deze of door de ontvanger zelf afgehandeld of doorgespeeld naar de leidinggevende of kwaliteitsverantwoordelijke. Deze laatste wordt steeds van bij het begin op de hoogte gebracht van de klacht.

Van een klacht dienen de volgende gegevens te worden geregistreerd:

- nummer klacht (te beginnen met het jaartal, bijvoorbeeld: 2011, gevolgd door nummer klacht, bijvoorbeeld: 01);
- datum ontvangst;
- naam klant;
- telefoonnummer;
- naam ontvanger (=medewerker);
- korte omschrijving klacht.

Behandelen van een klacht

De ontvanger stelt, indien mogelijk en nodig, een passende oplossing voor aan de klant. De ontvanger legt de oplossing vast op het klachtenformulier. Indien de ontvanger de klacht zelf niet of niet direct kan oplossen wordt deze aan de leidinggevende of kwaliteitsverantwoordelijke voorgelegd.

Er dient te worden vermeld:

- behandelaar van klacht;
- oorzaak;
- oplossing;
- wel/niet overeenstemming met klant;
- datum.

BIJLAGEN

Vaststellen oorzaak en oplossen probleem

De behandelaar, in overleg met de leidinggevende en kwaliteitsverantwoordelijke, stelt de mogelijke oorzaken van de klacht vast en gaat na of een structurele oplossing c.q. preventieve maatregelen gewenst zijn. Oorzaak en oplossingen moeten op het klachtenformulier worden aangegeven.

Verantwoordelijkheden

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor het correct ontvangen van een klacht. De klachtenbehandelaar is verantwoordelijk voor de afwikkeling van de klacht. De kwaliteitsverantwoordelijke is verantwoordelijk voor de analyse en archivering van de klachten en andere daaraan gerelateerde documenten en de bewaking van de klachtenafhandeling.

Registraties

De klachtenlijst wordt opgeborgen in het daarvoor bestemde formulier.

De registratielijst van in behandeling zijnde klachten wordt bewaard bij de kwaliteitsverantwoordelijke.

Analyse van de klachten

Alle klachten worden verzameld in één overzichtsf formulier. De kwaliteitsverantwoordelijke doet hiervan periodiek verslag aan de leidinggevende. De kwaliteitsverantwoordelijke verwerkt de gegevens en maakt jaarlijks een analyse en rapporteert hierover in het jaarverslag. De kwaliteitsverantwoordelijke doet tevens aanbevelingen ter voorkoming van nieuwe klachten, alsmede ter verbetering van procedures.

2. Statistieken uit de evaluaties van cursussen

2.1 Werden uw verwachtingen ingelost?

Voor 80% van onze cursisten voldeed de cursus perfect aan de verwachtingen, of vond men zelfs dat men meer kreeg dan verwacht. Slechts 2% had een andere invulling verwacht, voor 18% van de respondenten voldeed de cursus deels aan de verwachtingen.

2.2 Hoe tevreden bent u over...

Verskillende deelaspecten van tevredenheid worden apart bevraagd. De grafieken van de tevredenheid over de lesgever, de praktische organisatie en de inhoud is hieronder terug te vinden. Het aantal respondenten dat aangeeft ontevreden te zijn is steeds minder dan een tiende. Het aantal respondenten dat aangeeft tevreden te zijn varieert tussen 79% en 85%.

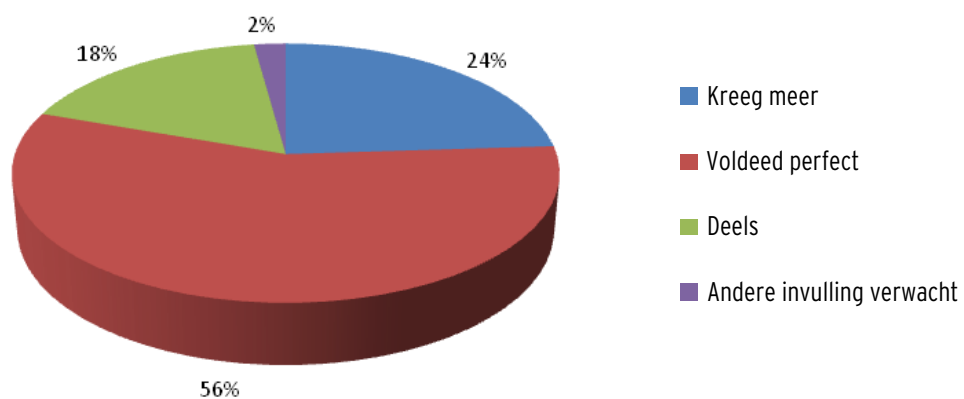
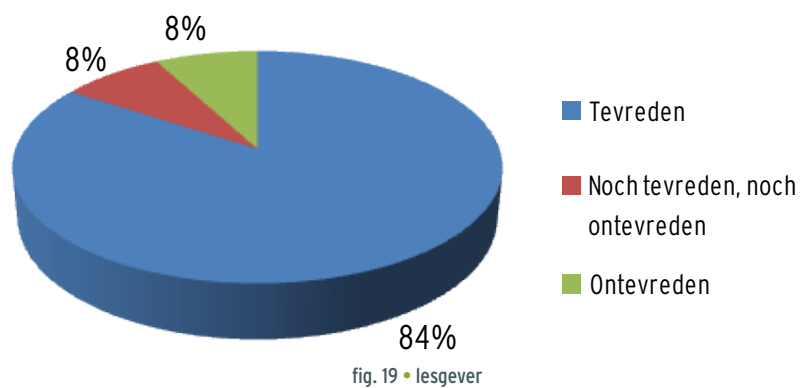

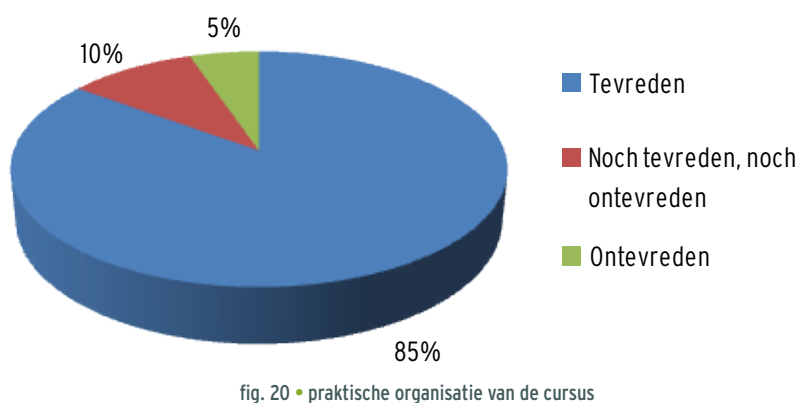
fig. 19 • inlossen verwachtingen

BIJLAGEN

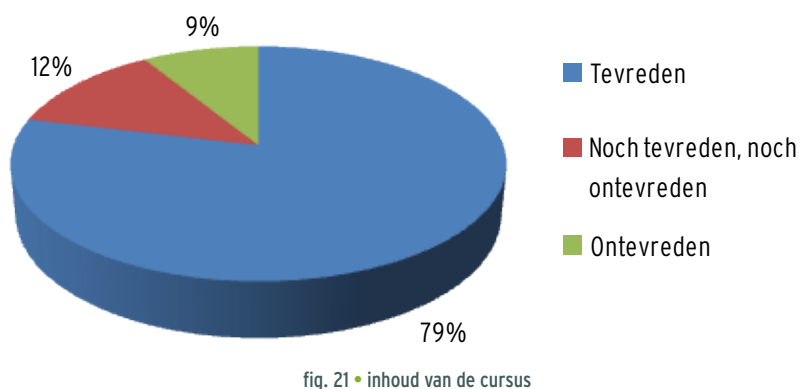
- de lesgever

- Praktische organisatie van de cursus

- Inhoud van de cursus

Reden om de cursus te volgen

Meer dan de helft van de deelnemers volgt de cursus om professionele redenen. Meer dan een kwart wil het geleerde toepassen in hun vrije tijd.

Via welke weg vonden deelnemers hun weg naar de opleiding?

De website van Inverde blijkt nog steeds het belangrijkste kanaal waarlangs deelnemers de cursus vinden. De cursusbrochure blijkt nog steeds populair: een kwart van de deelnemers vond hun opleiding daar. Ook de nieuwsbrief lokte bijna een vijfde van de deelnemers.

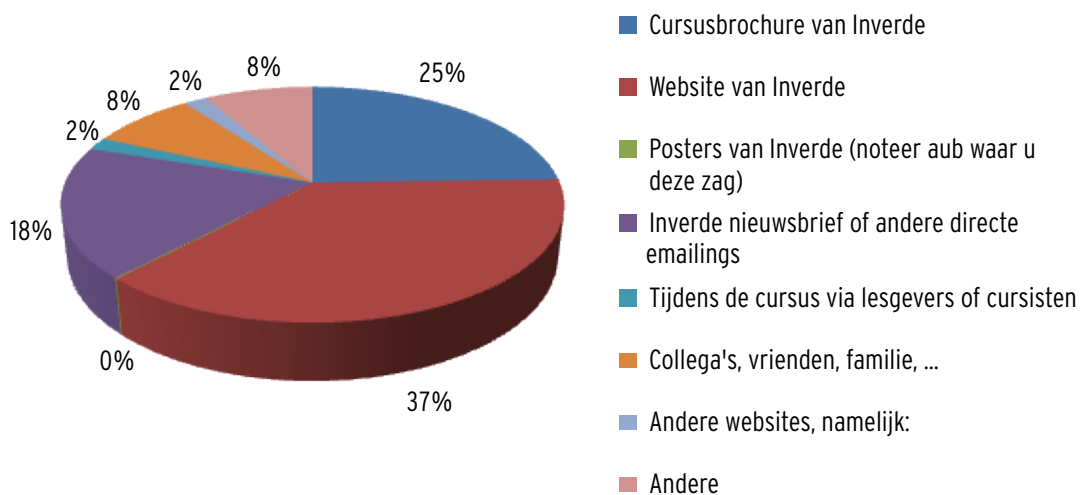

fig. 22 • wie welke weg vond je deze opleiding

:: Maatschappelijke zetel Brussel ::

Graaf de Ferrarisgebouw • Koning Albert II-laan 20 bus 22 • B-1000 Brussel
T +32 2 553 27 23 | F +32 2 553 17 60 | info@inverde.be | BE 0887 269 985

:: Kantoor Groenendaal ::

Kasteel van Groenendaal • Duboislaan 1b • B-1560 Hoeilaart
T +32 2 658 24 94 | F +32 2 658 24 95

:: Kantoor Groenenberg ::

Domein Groenenberg • Konijnestraat 172b • 1602 Vlezenbeek
T +32 2 454 81 60 | F +32 2 454 86 38

Inverde is het EIGEN VERMOGEN van het Agentschap van Natuur en Bos